

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÂRE nr. 408

din 21 iunie 2023

Chișinău

Cu privire la aprobarea Cadrului bugetar pe termen mediu (2024-2026)

În temeiul art. 19 lit. d) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 223-230, art. 519), cu modificările ulterioare, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Cadrul bugetar pe termen mediu (2024-2026) (se anexează).

2. Cadrul bugetar pe termen mediu (2024-2026) va servi organelor centrale de specialitate ale administrației publice și altor autorități administrative centrale ca suport la planificarea proiectului bugetului de stat pentru anul 2024, iar autorităților administrației publice locale – la planificarea bugetelor locale și a programelor locale de dezvoltare a teritoriilor respective.

3. Prezenta hotărâre intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Prim-ministru

DORIN RECEAN

Contrasemnează:

Ministrul finanțelor

Veronica Sirețeanu

Vizează:

Secretar general al Guvernului

Artur MIJA

Aprobată în şedinţa Guvernului
din

CADRUL BUGETAR PE TERMEN MEDIU (2024-2026)

I. PREZENTARE GENERALĂ

A. Introducere

În conformitate cu prevederile Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014, anual se elaborează Cadrul bugetar pe termen mediu, prin care se stabilesc obiectivele politicii bugetar-fiscale și se determină cadrul de resurse și cheltuieli ale bugetului public național.

Cadrul bugetar pe termen mediu (2024-2026) (în continuare – *CBTM (2024-2026)*) este principalul document în baza căruia va fi întocmit bugetul anual pe 2024. Scopul principal al acestuia este de a oferi o analiză a cadrului macroeconomic, care servește drept bază pentru planificarea bugetară pe termen mediu și pentru elaborarea bugetului anual în conformitate cu prioritățile strategice ale Guvernului. Documentul se bazează pe evoluțiile recente și prognoza indicatorilor macroeconomici și bugetari (din martie 2023), elaborată de către Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, măsurile de politică bugetar-fiscală combinate cu măsurile și politicile sectoriale de cheltuieli.

Programul de activitate al Guvernului „Moldova prosperă, sigură, europeană”, Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, Planul național de dezvoltare pentru anii 2023-2025, precum și angajamentele asumate față de partenerii de dezvoltare sunt documentele- cheie care determină direcția și dezvoltarea politicilor Guvernului și care oferă bază pentru stabilirea priorităților de politici incluse în CBTM (2024-2026).

CBTM (2024-2026) evidențiază preocuparea Guvernului pentru sprijinirea populației afectate de evenimentele extreme care au avut loc în ultima perioadă, continuarea redresării economice, consolidarea fiscală, susținerea investițiilor, asigurarea unei datorii publice sustenabile, orientarea politicii fiscale spre reducerea deficitului bugetar, precum și crearea unor finanțe publice sănătoase, ce vor contribui la reziliența economică și îndepărtarea vulnerabilităților din economie, în condițiile resurselor limitate, necesității ajustării bugetare până în anul 2026, precum și ale nevoilor de direcționare a resurselor spre probleme stringente induse de dificultatea perioadei parcurse și de oportunitatea alinierii la agenda europeană.

Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru anii 2023-2030, aprobată recent (Hotărârea Guvernului nr. 71/2023), servește, de asemenea, în calitate de document strategic de dezvoltare a sistemului de management al finanțelor publice ce ghidează reformele pe termen mediu ale Guvernului în domeniul finanțelor publice, în scopul alinierii la standarde internaționale în acest domeniu.

Totodată, la elaborarea cadrului de cheltuieli urmează a fi respectate regulile fiscale stabilite în legislația privind finanțele publice referitor la ancorarea deficitului bugetar. Însă, având în vedere necesitățile de dezvoltare a economiei naționale pe termen mediu, se propune utilizarea clauzei de derogare referitor la proiectele investiționale finanțate din surse externe, pentru a permite finanțarea acestor proiecte de dezvoltare și de interes public.

Este de remarcat că, în urma Încheierii Consiliului Uniunii Europene din iunie 2022, prin care Republicii Moldova i s-a acordat statutul de țară candidată la Uniunea Europeană (UE), relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană capătă o nouă anvergură. În calitate de țară candidată, Republica Moldova va trebui să îndeplinească treptat criteriile de aderare la UE și să se alinieze la acquis-ul comunitar în toate domeniile de activitate.

Ca și în anii precedenți, CBTM (2024-2026) constă din partea textuală și anexe. Partea textuală cuprinde: (i) evoluțiile economice, evoluția sistemului de management al finanțelor publice și descrierea procesului de raționalizare a cheltuielilor; (ii) perspectivele economice globale și riscurile pe termen mediu; (iii) obiectivele politicii fiscale și vamale; prognoza veniturilor și cheltuielilor publice; politica cheltuielilor de personal; sursele de finanțare ale deficitului bugetar și politica în domeniul datoriei de stat; (iv) descrierea cadrului de resurse și cheltuieli ale bugetului public național; a proiectelor finanțate din surse externe și a proiectelor de investiții capitale. Anexele conțin detalii cu privire la prognoza indicatorilor macroeconomici (anexa nr. 1), evoluția și estimările cheltuielilor pe BPN și bugetele componente (anexele nr. 2.1.1-nr. 2.5.3), limitele de cheltuieli de la bugetul de stat pe autorități bugetare (anexa nr.3), prioritățile politicii cheltuielilor pe sectoare și programele bugetare (anexele nr.4-24).

B. Evoluții economice în anul 2022

Anul 2022 s-a remarcat prin înregistrarea concomitentă a mai multor crize, în principal criza energetică produsă la scurt timp după criza pandemică și alimentată de criza economică, ca urmare a războiului din Ucraina. Efectele majore ale acestui război asupra economiei globale au dus la încetinirea creșterii economice, la creșterea record a nivelului (din ultimele decenii) al inflației (în special la produsele energetice și alimentare), la perturbarea lanțurilor de aprovizionare, la înăsprirea condițiilor financiare în marea majoritate a țărilor și la creșterea incertitudinii pentru agenții economici.

Consecințele acestui conflict au avut un impact semnificativ și asupra economiei țării noastre, reflectându-se în creșterea accelerată a inflației de 30,2 % spre sfârșitul anului 2022. În plus, anul precedent a fost marcat de o secetă severă, care a compromis o bună parte din producția vegetală, cu efectele implicate asupra sectorului zootehnic, a prețurilor de consum, a exporturilor, a aprovizionării industriei alimentare cu materie primă etc.

Având în vedere numeroasele provocări, economia Republicii Moldova spre sfârșitul anului 2022 și-a temperat semnificativ evoluția, fiind înregistrată o descreștere a PIB-ului de circa 5,9 % în termeni reali și o valoare nominală de 272,6 miliarde lei.

Efectele multiplelor crize produse în anul 2022 au creat presiuni asupra bugetului, generând noi provocări pentru guvernare și mediul de afaceri. Pentru a face față crizelor, prioritățile de politici ale Guvernului au fost îndreptate spre menținerea stabilității macroeconomice, finanțarea măsurilor economice și sociale anticriză, prioritățile de politici în această perioadă fiind asigurarea securității energetice a țării, protecția socială a populației, în special a persoanelor vulnerabile, precum și susținerea mediului de afaceri.

De asemenea, anul 2022 a fost marcat și de majorarea istorică a prețurilor internaționale la produsele petroliere și de creșterea cererii interne, care au influențat creșterea prețurilor la combustibili și carburanți, precum și la mărfurile nealimentare.

Totodată, datorită consolidării dialogului cu partenerii externi de dezvoltare, prin sporirea asistenței externe acordate Republicii Moldova în anul 2022, au fost susținute eforturile Guvernului de a depăși situațiile de criză, concomitent cu consolidarea rezilienței instituțiilor statului. Gestionarea acestor crize și atenuarea consecințelor negative s-a datorat, în mare parte, asistenței externe oferite de UE, de alți parteneri occidentali și de organizații internaționale.

C. Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru anii 2023-2030

Consolidarea sistemului de management al finanțelor publice și alinierea acestuia la rigorile internaționale în acest domeniu reprezintă în continuare un obiectiv al Guvernului. Pentru a urmări realizarea acestuia, recent a fost aprobată de către Guvern Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice pentru anii 2023-2030, al cărei scop este sporirea eficienței, performanței și transparenței finanțelor publice și contribuirea la îndeplinirea criteriilor fundamentale pentru aderarea la UE.

Printre principalele domenii asupra cărora se propun a fi îndreptate eforturile în domeniul finanțelor publice sunt:

- îmbunătățirea calității previziunilor macroeconomice și fiscale;
- crearea unui sistem fiscal și vamal armonizat, echitabil, eficient și simplu, care să asigure mobilizarea veniturilor bugetare;
- asigurarea disciplinei bugetar-fiscale generale și a alocării resurselor financiare publice în strânsă corelare cu prioritățile de politici publice;
- consolidarea planificării și valorificării investițiilor publice;
- dezvoltarea un sistem performant de achiziții publice care să furnizeze „valoare pentru bani” în utilizarea fondurilor publice;
- asigurarea utilizării fondurilor publice conform principiilor de bună guvernare, prin implementarea controlului intern managerial și a auditului intern în entitățile publice;
- transparența procesului bugetar la toate etapele acestuia și implicarea mai largă a publicului în gestionarea finanțelor publice.

Dezvoltarea managementului finanțelor publice este necesară nu numai pentru a susține măsurile care vizează consolidarea fiscală și reformele structurale, ci și ca proces care îmbunătățește calitatea administrației publice și asigură un mediu atractiv pentru investitori.

D. Eficientizarea cheltuielilor publice

O provocare pe termen mediu continuă să rămână îmbunătățirea eficienței de cheltuire a resurselor bugetare. Procesul de raționalizare a cheltuielilor are drept scop crearea unui spațiu disponibil de cheltuieli pentru a răspunde noilor priorități sau presiunilor fiscale emergente, redirectionarea cheltuielilor de la cheltuieli cu prioritate redusă, ineficiente sau ineficace în urma unei analize aprofundate a acestora.

Pentru a furniza măsuri mai bine ținute și durabile de economisire, precum și cheltuieli de o calitate sporită este necesară continuarea procesului de analiză/raționalizare a cheltuielilor și instituționalizarea acestuia.

Astfel, în cadrul măsurilor de reformă bugetară introduse pentru prima dată de Guvern, începând cu anul 2018, în scopul pilotării exercițiului de raționalizare a cheltuielilor a fost selectat *sectorul educației*, și anume învățământul superior și cel vocațional/profesional tehnic. Ca rezultat, în fiecare subsector au fost stabilite a câte trei măsuri cu potențial de identificare a unor economii/cheltuieli neprioritare, care, ulterior, ar putea fi direcționate spre implementarea unor noi politici din sectorul educației.

Cu toate că Raportul final nu a fost aprobat de către Grupul interministerial, totuși unele dintre măsurile identificate au fost implementate de către Ministerul Educației și Cercetării. Astfel, în urma reformei din învățământul superior, 6 instituții de învățământ superior au fost comasate/fuzionate/absorbite pe parcursul anilor 2020 și 2022.

În învățământul profesional tehnic, exercițiul de raționalizare a avut un impact mai nesemnificativ, întrucât la această treaptă de învățământ au fost implementate doar modalități moderne de realizare a studiilor, inclusiv axarea pe instruirea modulară și pe învățământul dual, care a permis eficientizarea resurselor necesare pentru acest nivel de învățământ.

Al doilea exercițiu de raționalizare a cheltuielilor a fost inițiat în anul 2020, cu selectarea *sectorului agriculturii*. Analiza cheltuielilor a cuprins dezvoltarea durabilă a sectorului fitotehnie și horticultură, creșterea și sănătatea animalelor, dezvoltarea viticulturii și vinificației, subvenționarea producătorilor agricoli, dezvoltarea sistemelor de irigare și desecare, a silviculturii și a securității alimentare.

Drept urmare a fost elaborat un proiect al Raportului de raționalizare a cheltuielilor în sectorul agriculturii. Însă, luarea deciziei asupra concluziilor și recomandărilor din proiectul de Raport a fost tergiversată și definitivarea acestuia a fost suspendată. În pofida celor menționate, se consideră oportună examinarea de către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a recomandărilor din proiectul Raportului, cu o posibilă revizuire în contextul obiectivelor de dezvoltare a sectorului și implementare ulterioară a acestora (inclusiv a recomandărilor de reducere și reorganizare).

Începând cu luna mai 2022 până în prezent, în derulare se află cel de-al treilea exercițiu de raționalizare a cheltuielilor, care se concentrează pe *sectorul sănătății* (cheltuielile acoperite din fondul asigurărilor obligatorii de asistență medicală), și anume asistența medicală urgentă prespitalicească, asistența medicală primară, asistența medicală specializată de ambulatoriu și îngrijirile medicale comunitare și la domiciliu.

Scopul acestui exercițiu este sporirea eficienței utilizării banilor în domeniile supuse analizei (cheltuielile acoperite din fondul asigurărilor obligatorii de asistență medicală), cu determinarea unor eventuale cheltuieli ineficiente, care vor fi redirecționate în conformitate cu prioritățile actuale ale sectorului în cauză. Actualmente, Grupul de lucru este în proces de finalizare a proiectului de Raport, care, de rând cu analiza cheltuielilor, va prezenta și un șir de recomandări, cu estimarea concomitentă a eventualilor costuri ale acestora.

Este de menționat că procesul de raționalizare a cheltuielilor este un proces ce implică participarea reprezentanților din diferite ministere/autorități bugetare, în funcție de sectorul supus analizei de raționalizare.

Strategia de management al finanțelor publice, aprobată recent, are drept obiectiv instituționalizarea la scară largă a acestui proces, astfel încât, în termen de 5-7 ani, fiecare sector gestionat de ministere să fie supus procesului de raționalizare a cheltuielilor bugetare.

II. PERSPECTIVE ECONOMICE

A. Perspective economice globale

Conjunctura externă rămâne complicată, cu incertitudini și riscuri majore. Presiunile inflaționiste persistente și turbulențele recente din sectorul bancar la nivel internațional au atenuat optimismul conturat la începutul anului 2023 privind perspectivele de redresare a economiei globale: invazia Rusiei în Ucraina continuă, iar tensiunile geopolitice sunt accentuate. În aceste condiții, deși inflația a scăzut datorită politicii restrictive promovate de către băncile centrale și a reducerii prețurilor la produsele alimentare și resursele energetice, în multe țări presiunile asupra prețurilor persistă, cu tensiunile respective pe piața muncii. În plus, majorarea rapidă a ratelor dobânzilor a condus la creșterea vulnerabilității sectorului bancar, ceea ce a impus aplicarea unor măsuri dure pentru stabilizarea sistemului bancar.

Luând în considerare aceste ipoteze, Fondul Monetar Internațional a revizuit în diminuare prognoza sa din ianuarie 2023, anticipând încetinirea creșterii economice globale până la 2,8 % în anul 2023, comparativ cu 3,4 % în 2022. Pentru anii următori se prevede o creștere anuală de circa 3 %. Pentru economiile dezvoltate se estimează temperarea creșterii de la 2,7 % în 2022 până la 1,3 % în 2023 și 1,4 % – în 2024. Perspectivele de dezvoltare în țările UE sunt și mai slabe: 0,8 % pentru 2023 și 1,4 % – pentru 2024, comparativ cu 3,5 % în 2022. Pentru Germania se anticipează o scădere de 0,1 % în 2023 și o creștere de doar 1,1 % în 2024, pentru Italia – 0,7 % și 0,8 %, pentru Franța – 0,7 % și, respectiv, 1,3 %.

Perspectivele economice globale slabe sunt determinate de înăsprirea politicilor promovate de băncile centrale în scopul reducerii presiunilor inflaționiste ridicate, de consecințele deteriorării recente a condițiilor financiare, de continuarea războiului în Ucraina și de defragmentarea geoeconomică în creștere. Inflația globală va scădea de la 8,7 % în 2022 la 7,0 % în 2023 datorită scăderii prețurilor la materia primă. Totodată, inflația de bază, cu mare probabilitate, va scădea mai lent.

Tabelul 2.1

Producția globală și prețurile de consum¹

	2021 Efectiv	2022 Efectiv	2023 Proгнозат	2024 Proгнозат	2025 Proгнозат	2026 Proгнозат
Creștere PIB (% modificare)						
Mondial	6.3	3.4	2.8	3.0	3.0	3.0
Economii avansate	5.4	2.7	1.3	1.4	1.8	1.8
Zona Euro	5.4	3.5	0.8	1.4	1.4	1.4
SUA	5.9	2.1	1.6	1.1	2.1	2.1
Germania	2.6	1.8	-0.1	1.1	1.1	1.1
Franța	6.8	2.6	0.7	1.3	1.4	1.4
Italia	7.0	3.7	0.7	0.8	0.9	0.9
Media inflației anuale (% modificare)						
Mondial	4.7	8.7	7.0	4.9	3.9	3.9
Economii avansate	3.1	7.3	4.7	2.6	2.6	2.6
Zona Euro	2.6	8.4	5.3	2.9	2.9	2.9
SUA	4.7	8.0	4.5	2.3	2.3	2.3
Germania	3.2	8.7	6.2	3.1	3.1	3.1
Franța	2.1	5.9	5.0	2.5	2.5	2.5
Italia	1.9	8.7	4.5	2.6	2.6	2.6

¹ Sursa: Fondul Monetar Internațional, World Economic Outlook Database, April 2023

Scenariul de prognoză al Fondului Monetar Internațional pentru dezvoltarea economiei mondiale presupune o recuperare a activității economice în anii 2024-2026, dar riscurile negative persistă, deoarece impactul crizei rămâne extrem de incert, iar recuperarea ar putea fi mai lentă decât s-a prognozat.

B. Economia Republicii Moldova – evoluții recente și perspective

Proiecții macroeconomice actualizate pe anul 2023 și perspectivele pentru anii 2024-2026

În anul 2023 economia Republicii Moldova își va reveni treptat, recuperând scăderea din anul precedent, și va fi un an de relansare a *activității industriale*, prognozându-se o creștere de circa 4-4,5 %. Criza energetică, războiul din țara vecină, creșterea prețurilor sunt factorii de bază ce au diminuat producția industrială cu 5,0 % în anul 2022. Industria prelucrătoare este ramura cea mai afectată de conflictul din regiune și efectele pandemiei, descreșterea căreia (-4,5 %) a produs cel mai mare impact negativ asupra sectorului industrial. De asemenea, sectorul energetic este în declin (-8,4 %), fiind puternic afectat de creșterea prețurilor la resursele energetice. Este negativ și rezultatul industriei extractive (-4,9 %), fiind influențat de descreșterea activității de construcții.

Conform estimărilor, impactul negativ al condițiilor nefavorabile provocate de război va persista cel puțin în prima jumătate de an, iar din a doua jumătate a anului se așteaptă o ușoară redresare, bazată pe o îmbunătățire relativă a perspectivelor de creștere economică în principalele țări partenere, ameliorarea situației privind lanțurile de aprovizionare, temperarea presiunilor inflaționiste, revenirea cererii interne pe un trend pozitiv. Acești factori vor favoriza revenirea sectoarelor industriale orientate spre export, în special a sectorului de producere a componentelor auto, inclusiv în cadrul zonelor economice libere (ZEL), unde se estimează o creștere a activității industriale cu circa 7,3 % în 2023 și aproape 8 % în 2024.

Totodată, rezultatul pozitiv al sectorului agricol va susține industria alimentară, care deține circa 25 % din industria prelucrătoare. De asemenea, evoluția sectorului industrial va fi favorizat de creșterea cererii interne, alimentată din contul remitențelor, salariilor și pensiilor, precum și de creșterea cererii externe, impulsionată inclusiv de valorificarea acordurilor de colaborare economică internațională. Pentru anii 2024-2026 se anticipează o evoluție stabil pozitivă, încadrată între 4,5-5 %. Totuși, incertitudinile cu privire la evoluția războiului din Ucraina și consecințele acestuia reprezintă cel mai important risc care poate afecta activitatea industrială.

După un an de secetă profundă, se anticipează relansarea *sectorului agricol*, prognozându-se o creștere de circa 15-20 %. În anul 2022 producția agricolă s-a diminuat cu 30 %, fiind puternic influențată de condițiile climatice secetoase, prețurile înalte la fertilizanți, războiul din Ucraina, logistica îngreunată pentru transportul materiei prime, precum și s-a înregistrat diminuarea continuă a efectivului de animale. Se estimează că recuperarea sectorului agricol în anul 2023 va fi parțială (+15-20 %), ca impact al deficitului persistent de umiditate în straturile inferioare ale solului. Pentru anii următori (2024-2026) se estimează o creștere medie anuală a producției agricole cu circa 2 %.

Investițiile vor înregistra o creștere modestă de 1,5 % în 2023, în contextul incertitudinilor majore persistente și al așteptărilor negative din partea agenților economici, iar în anii 2024-2026 – circa 4,5 - 5,5 %. În contextul economic al anului 2022, investițiile s-au diminuat cu aproape 12 %, influențate de micșorarea investițiilor private și publice, inclusiv din credite și împrumuturi externe. În anul 2023 activitatea investițională se va relansa ușor, iar factorul de bază stimulat va fi creșterea investițiilor publice ca urmare a implementării proiectelor investiționale ale statului în domeniul energetic, reabilitării drumurilor naționale și locale, dezvoltării infrastructurii de apă și canalizare etc. Din a doua jumătate a anului 2023, se anticipează o relansare a volumului investițiilor din sectorul privat, situație argumentată de relansarea graduală a creditării, în contextul relaxării politicii monetare, lansarea Fondului pentru antreprenoriat și creștere economică a Moldovei, care va da un impuls pentru afacerile cu potențial de creștere, politica fiscală stimulativă ce prevede cota zero la impozitul pe venitul nedistribuit, îmbunătățirea climatului de afaceri, tendința de re tehnologizare a economiei.

Comerțul exterior, de asemenea, va înregistra o creștere în anul 2023, ca impact al rezultatelor pozitive din sectorul real, al relansării consumului intern, al înviorării cererii externe, majorării prețurilor externe. Se presupune că un factor important de creștere a exporturilor va fi sectorul agricol, care va impulsiona exporturile de produse agroalimentare. Creșterea exporturilor va fi asigurată prin promovarea mai intensă a exporturilor pe piața UE și identificarea și penetrarea piețelor noi. Totodată, evoluțiile pozitive în sectorul real al economiei vor favoriza impulsivitatea exporturilor. Conform prognozei pe termen mediu, se prevede o creștere a exporturilor în anii 2024-2026 în medie cu 7 % anual.

Totodată, majorarea consumului privat, alimentat preponderent de veniturile salariale și remiterile de peste hotare, precum și relansarea activității economice vor influența pozitiv cererea pentru bunurile de import. A fost luată în considerare și relansarea creditării care se prevede în anii de prognoză și efectul scontat al acesteia asupra creșterii investițiilor, care, la rândul lor, vor contribui la creșterea importurilor. Ținând cont de faptul că ZEL folosesc în producție materie primă de import, precum și de prognoza de evoluție a producției acestora pentru următorii ani, se așteaptă creșterea cererii pentru importul de materii prime diverse. Așadar, importurile vor crește în medie cu 5 % în perioada de prognoză.

Rata anuală a inflației pe parcursul anului 2023 va avea în continuare o tendință descendentă rapidă și relativ stabilă ulterior, până la sfârșitul perioadei de prognoză. Inflația va reveni în intervalul de variație al țintei în trimestrul II 2024 și se va menține până la sfârșitul orizontului de prognoză. Astfel, inflația la sfârșitul anului 2023 este estimată la nivel de 6,0 %, iar la sfârșitul anului 2024 – de 5,5 %. Inflația medie anuală se estimează la 13,5 % pentru anul 2023 și 5,5 % – pentru anul 2024. Pentru anii 2025-2026 rata inflației a fost prognozată la nivelul-țintă stabilit de către Banca Națională a Moldovei pentru inflația anuală (5 %).

Având la bază prognoza tendințelor de evoluție a indicatorilor principalelor sectoare ale economiei naționale, se prevede o creștere reală a PIB de circa 2,5 % în anul 2023, iar în următorii ani de prognoză (2024-2026) o creștere cuprinsă între 3,5 – 4,5 %. Această creștere este condiționată de o evoluție relativ bună a sectoarelor economiei naționale și reflectă mai mulți factori care compensează pierderile din anul 2022:

- a) revigorarea treptată a consumului, în condițiile în care se preconizează că inflația va scădea mai rapid decât se anticipa anterior, iar relaxarea monetară va sprijini creditarea;
- b) redresarea producției agricole după declinul profund din anul 2022;
- c) redresarea relativă a economiilor partenerilor comerciali, care va stimula comerțul exterior;
- d) majorarea salariilor și pensiilor va susține consumul;
- e) condițiile relativ mai relaxate a politicilor monetare și prețurile globale ale energiei mai mici decât se anticipa care, de asemenea, vor stimula cererea.

Pe termen mediu este anticipată o creștere robustă, stimulată de implementarea reformelor și, nu în ultimul rând, a angajamentelor de reforme economice ale țării în contextul obținerea statutului de candidat pentru aderarea la UE.

C. Riscuri și incertitudini

Scenariul de bază prezentat în CBTM (2024-2026) este supus anumitor de riscuri, care pot modifica negativ tabloul macrofiscal, în funcție de probabilitatea de materializare și de intensitatea cu care sunt realizate aceste riscuri. Din motive de planificare prudentă la elaborarea cadrului macrofiscal se țin cont și de aceste riscuri, ale căror detalii sunt descrise mai jos. La fel, ca și în anul precedent, riscurile continuă să fie semnificativ ridicate, în special cele care provin din mediul extern, cu impact economic, politic și social, cele mai importante fiind următoarele.

Riscuri externe

Mediul extern continuă să prezinte un risc semnificativ pe parcursul anului 2023, și pe termen mediu.

Agravarea tensiunilor geopolitice la nivel mondial, cu impact direct asupra mediului economic global.

Incertitudinile și riscurile legate de actualele previziuni economice rămân ridicate din cauza menținerii contextului geopolitic actual privind agresiunea rusă împotriva Ucrainei, a sancțiunilor asociate acestuia, cu efecte nefavorabile în special asupra economiilor europene, precum și a presiunilor asupra prețurilor produselor energetice și a unor materii prime.

Deși perturbările pe lanțurile de aprovizionare se pot menține și pe parcursul anului 2023, persistența acestora pe o perioadă mai îndelungată de timp devine un risc pentru evoluția economiei mondiale.

Aprofundarea crizei energetice regionale, apariția unor eventuale șocuri externe ale prețurilor la petrol, gaz natural etc.

În cazul menținerii unor prețuri mai mari pentru o perioadă mai lungă de timp, există riscul reducerii ritmului de creștere economică, al comprimării marjelor de profit și al erodării puterii de cumpărare. Totodată, inflația este alimentată și de canalele de transmitere a costurilor ridicate de la producător în prețurile finale la consumator. De asemenea, prețurile mari ale bunurilor din import pun presiune suplimentară pe contul curent.

Menținerea inflației costurilor la nivel global, cu impact negativ asupra activității economice și cererii externe.

Una dintre principalele provocări în aproape toate țările a fost luarea deciziilor de politică monetară într-un mod care să abordeze presiunile inflaționiste, dar fără a împiedica impulsul redresării economice așteptat în 2023 și în anii următori.

Tensiunile sociale în SUA și țările UE, de asemenea, pot contribui la creșterea nivelului de incertitudine privind perspectivele dezvoltării economice la nivel global.

Riscuri interne

Mediul intern (local) va continua să genereze riscuri în cursul anului 2023, precum și în perioada anilor 2024-2026, deși la un nivel mai scăzut decât în anul precedent.

Menținerea presiunilor pro-inflaționiste din partea costurilor care vor afecta activitatea economică și cererea internă.

Ritmurile relative înalte ale ratei anuale a inflației pe parcursul anului 2023 vor fi generate de impactul pozitiv din partea prețurilor reglementate, a prețurilor la produsele alimentare și inflației de bază. În același timp, creșterea ușoară a prețurilor la petrol pe piața internațională, reflectarea creșterii integrale a tarifelor odată cu încheierea perioadei de compensare a costurilor pentru resursele energetice în perioada rece a anului vor genera în continuare creșterea cheltuielilor de producere.

Condițiile climaterice nefavorabile, care sunt dificil de prognozat, pot contribui la diminuarea volumului producției agricole, cu repercusiuni asupra sectorului industrial și exporturilor.

Evoluțiile în sectorul agricol și traiectoria prețurilor la produsele alimentare pentru următorii ani este marcată de o incertitudine pronunțată. De rezultatele obținute în sectorul agricol vor depinde, în mare măsură, exporturile de produse alimentare, precum și evoluția industriei alimentare în anii de prognoză.

Accentuarea dezechilibrelor la nivel macroeconomic, în special legate și de deficitul forței de muncă pe piața muncii, va contribui la creșterea vulnerabilității economiei naționale.

Deficitul forței de muncă poate avea un impact considerabil asupra dezvoltării economice. Lipsa forței de muncă va menține creșterea economică sub nivelul potențial, va crea un mediu nefavorabil de afaceri, va influența capacitatea de cumpărare a populației, care, fiind slabă, poate compromite creșterea consumului și, respectiv, creșterea economică.

Fluctuațiile excesive ale cursului de schimb al monedei naționale pot influența negativ activitatea agenților economici.

O eventuală apreciere sau depreciere a monedei naționale poate avea un impact considerabil asupra nivelului prețurilor mărfurilor și serviciilor importate, destinate

consumului final al gospodăriilor casnice, precum și ale materiei prime și ale produselor intermediare predestinate pentru producția bunurilor de consum final.

Riscurile macrobugetare pe termen mediu

Printre principalele riscuri și incertitudini identificate la care ar putea fi expus bugetul se numără următoarele:

- *insuficiența surselor de finanțare a deficitului bugetar și necesitatea identificării acestora pune sub pericol posibilitățile de finanțare a cheltuielilor bugetare angajate.* În ultimii ani bugetul a beneficiat de un suport considerabil din partea donatorilor externi în formă de granturi și împrumuturi, al căror scop a fost de a susține Republica Moldova în condițiile dificile de criză energetică și vecinătate de război. Totuși, pentru a facilita relansarea economiei, precum și pentru a impulsiona dezvoltarea economică durabilă, atragerea surselor externe suplimentare este una vitală. De rând cu aceasta, nivelul slab de dezvoltare a pieței financiare interne, necesitatea identificării investitorilor instituționali în valorile mobiliare de stat, dezvoltarea continuă a pieței primare și secundare a valorilor mobiliare de stat la fel limitează posibilitățile de atragere a surselor creditare interne pentru necesitățile bugetare;

- *riscurile asociate cheltuielilor bugetare* se referă la sustenabilitatea cheltuielilor sociale, al căror ritm de creștere este mai mare decât al posibilităților de generare a veniturilor bugetare; nivelul de executare a cheltuielilor pentru investiții publice și presiunile viitoare asupra cheltuielilor bugetare ca urmare a tergiversărilor în realizarea acestora; costul reformelor structurale în toate sectoarele economice și sociale necesare, în special în contextul aderării la UE, vor avea un impact foarte esențial asupra cheltuielilor publice;

- *riscurile asociate veniturilor bugetare* sunt strâns legate de evoluțiile macroeconomice neprevăzute, care modifică perspectivele de creștere economică în contextul geopolitic. În același timp, în contextul provocărilor curente, onorarea obligațiilor fiscale de către agenții economici față de buget devine tot mai complicată, iar o creștere a nivelului plăților restante la impozite și taxe ar pune sub presiune executarea veniturilor planificate în volum deplin. Totuși, deși se estimează o tendință de creștere a veniturilor bugetare din impozite și taxe pe termen mediu, spațiul fiscal rămâne încă extrem de constrâns.

III. POLITICA BUGETAR-FISCALĂ ȘI VAMALĂ ȘI PROGNOZELE CBTM (2024-2026)

A. Prezentarea generală a politicilor

În perioada 2024-2026, Guvernul își va consolida progresele în asigurarea stabilității și sustenabilității finanțelor publice. Măsurile-cheie care necesită a fi întreprinse sunt:

- 1) consolidarea bazei fiscale prin raționalizarea scutirilor fiscale, îmbunătățirea raportării privind impozitul pe venit și consolidarea administrării fiscale;
- 2) consolidarea și ajustarea sistemului unitar de salarizare în sectorul bugetar;
- 3) revizuirea sistemelor de asigurări sociale și medicale, astfel ca acestea să devină sustenabile pe termen mediu și lung;

4) revizuirea cheltuielilor publice pentru atingerea unor eficiențe sporite în utilizarea banilor publici, reforma administrației publice centrale și locale, țintirea mai bună a beneficiilor sociale, consolidarea managementului investițiilor publice;

5) extinderea și dezvoltarea continuă a pieței interne a valorilor mobiliare de stat;

6) asigurarea sustenabilității datoriei de stat;

7) monitorizarea și gestionarea eficientă a riscurilor bugetar-fiscale.

Obiectivele politicii fiscale și vamale și ale politicii de administrare fiscală și vamală pe termen mediu 2024-2026

Măsurile de politică fiscală pe termen mediu ținesc fortificarea creșterii economice, stimularea cererii și ofertei de muncă, diminuarea economiei tenebre și racordarea treptată a sistemului fiscal la prevederile acquis-ului comunitar.

Ca parte componentă a CBTM, *politica fiscală* va urmări stimularea proceselor economice și sociale, prin:

- creșterea rezilienței persoanelor fizice prin intermediul instrumentelor fiscale;
- implementarea mecanismelor fiscale de atragere și menținere a forței de muncă calificate;
- revizuirea proceselor de calculare și achitare a impozitelor și taxelor în vederea simplificării și clarificării cadrului legislativ;
- identificarea pârghiilor care ar crea premise pentru diminuarea „salariului în plic”;
- îmbunătățirea administrării fiscale și vamale prin extinderea spectrului de instrumente disponibile pentru intervenție, în vederea diminuării economiei tenebre și reducerii interacțiunii dintre contribuabil și funcționarul fiscal;
- continuarea armonizării legislației naționale la prevederile acquis-ului comunitar.

Măsurile de politică fiscală pe termen mediu care vor asigura atingerea obiectivelor țintite vor fi axate pe:

Impozitul pe venit

Extinderea spectrului de facilități fiscale acordate de către angajator salariaților, precum și acordarea dreptului de deducere a cheltuielilor suportate în favoarea acestora;

Extinderea spectrului de cheltuieli deductibile suportate de către persoane fizice;

Uniformizarea regimului fiscal aferent veniturilor investiționale ale persoanelor fizice, prin revizuirea cotei impozitului pe venit.

Tipul venitului	2023	2024
dobânzi achitate în folosul persoanelor fizice rezidente de către băncile, asociațiile de economii și împrumut, precum și emitenții de valori mobiliare corporative	7%	6%
venituri sub formă de dobânzi și/sau creștere de capital de la valorile mobiliare de stat obținute de către persoanele fizice	12 %	6%

Taxa pe valoarea adăugată

Aplicarea scutirii de TVA fără drept de deducere la lucrările de construcție și montaj al centralelor electrice eligibile care produc din surse regenerabile energie;

Aplicarea TVA la cota standard la energia electrică de echilibrare, cu excepția celei livrate agenților economici care nu au relații cu sistemul bugetar al Republicii Moldova, pentru care se aplică scutirea de TVA cu drept de deducere;

Modificarea principiului de impozitare a autoturismelor, din 1 ianuarie 2025, prin aplicarea TVA la importul și livrarea acestora.

Accize

Stabilirea calendarului aferent mărfurilor accizabile pe 3 ani (2024-2026);

Revizuirea listei mărfurilor supuse accizelor, prin excluderea blănurilor din cadrul acestora și micșorarea cotei accizei pentru parfumuri și apă de toaletă de la 30 % la 10 %;

Reglementarea impozitării cu acciză a flacoanelor de reumplere pentru țigarele electronice care conțin nicotină;

Ajustarea anuală a cotelor accizei;

Reglementarea obligației de restituire a timbrelor de acciză neutilizate în anul aferent cărora a fost eliberate;

Majorarea cu 100 de mii lei a valorii în vamă a autoturismelor de lux supuse accizei suplimentare;

Micșorarea cotelor accizei pentru autovehicule, concomitent cu aplicarea impozitării acestora cu TVA:

- cu 70%, începând cu 1 ianuarie 2025;
- cu 80%, începând cu 1 ianuarie 2026;
- cu 90%, începând cu 1 ianuarie 2027.

Taxa pentru folosirea drumurilor

Aplicarea taxei pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele înmatriculate în Republica Moldova asupra mijloacelor de transport cu motor electric.

Obiectivele politicii de administrare fiscală

Politica de administrare fiscală pe termen mediu 2024-2026 este orientată spre asigurarea corectitudinii, coerenței și transparenței în administrarea fiscală.

Politica de administrare fiscală se va baza pe următoarele obiective:

1) digitalizarea proceselor aferente interacțiunii contribuabil – autoritate fiscală/vamală;

2) inițierea implementării mecanismului prin care se asigură trasabilitatea pentru produsele din tutun la nivelul comunității europene, care este pus în aplicare prin Regulamentul UE nr.2018/574CE din 15 decembrie 2017 privind standardele tehnice pentru instituirea și operarea unui sistem de trasabilitate pentru produsele din tutun.

Obiectivele politicii de administrare vamală

Politica de administrare vamală va fi axată pe facilitarea procesului de tranziție a mărfurilor și pasagerilor, precum și pe perfecționarea modalităților de asigurare a securității economice a Republicii Moldova.

Politica de administrare vamală se va baza pe următoarele obiective:

- 1) asigurarea mobilizării veniturilor prin sporirea capacității Serviciului Vamal de administrare a lor, îmbunătățirea mediului de afaceri și întărirea competitivității agenților economici;
- 2) sporirea nivelului de securitate economică a statului și de securizare a frontierei de stat;
- 3) modernizarea infrastructurii Serviciului Vamal prin prisma gestionării coerente și eficiente a proiectelor de asistență;
- 4) formarea unui efectiv consolidat cu un nivel înalt de profesionalism și integritate, capabil să realizeze eficient și în mod transparent misiunea Serviciului Vamal.

Cadrul bugetar-fiscal

CBTM (2024-2026) a fost elaborat cu respectarea indicatorilor-țintă ai cadrului de resurse și prezintă principalele evoluții ale cadrului macroeconomic în perioada de referință, în contextul cadrului internațional și intern complicat, cu incertitudini și riscuri semnificative.

Politicele bugetar-fiscale sunt elaborate în concordanță cu alte politici convergente și vor asigura obiectivele asumate în Programul de guvernare, însă limitate de posibilitățile cadrului bugetar pe termen mediu.

Procesul de elaborare a prognozei de cheltuieli (limitelor bugetare) pentru perioada 2024-2026 este o condiție prealabilă pentru creșterea economică durabilă, îmbunătățirea mediului în care se desfășoară activitățile sporite ale sectorului privat, promovarea ocupării durabile și creșterea bunăstării tuturor cetățenilor. Acestea se vor realiza prin respectarea următoarelor principii:

- alocarea cheltuielilor care sunt mai eficiente în atingerea obiectivelor de politică ale Guvernului;
- creșterea calității și fiabilității în procesul bugetar, precum și asigurarea unei conexiuni mai bune între politici și buget;
- execuție mai mare a cheltuielilor în raport cu cele planificate pentru acestea, cu accent deosebit pe cheltuielile de capital, prin atingerea unor obiective prioritare specifice.

Efectele crizelor cu care s-a confruntat țara noastră în anii precedenți și riscul înalt de securitate în contextul regional au determinat menținerea în continuare a nivelului înalt al deficitului, cu derogare de la regula generală stabilită în art. 15 alin. (1) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014. În aceste condiții, la estimarea nivelului soldului bugetului public național (deficit) pentru anul 2024 au fost aplicate prevederile alin. (3) lit. a) al aceluiași articol, care admit derogarea de la regula bugetar-fiscală în caz de situații excepționale care pun în pericol securitatea națională (tabelul 3.1).

Tabelul 3.1

Concordanța cu regula bugetar-fiscală

	(% din PIB)			
	2023 Aprobat	2024 Proгноzat	2025 Proгноzat	2026 Proгноzat
1. Limita soldului* BPN, excluzând granturile (Regula bugetar-fiscală) (informativ)	2,5	2,5	2,5	2,5

2. Soldul BPN, excluzând granturile + utilizarea clauzei de derogare (conform estimărilor)	7,8	5,3	4,1	3,6
3. Derogarea utilizată de la regula bugetar-fiscală	1,4	1,3	1,6	1,2
4. Limita maximă a Soldului BPN cu utilizarea derogării (2-3)	6,4	4,0	2,5	2,4
5. Granturi	1,8	0,4	0,3	0,2
6. Soldul BPN (2-5)	6,0	4,9	3,8	3,4
<i>Informativ:</i>				
Cheltuielile proiectelor finanțate din surse externe, total (mil.lei)	4 462	4 432	5 872	5 036
Sursa: Ministerul Finanțelor				

Totuși, perspectivele pe termen mediu sunt pozitive, cu asigurarea unui echilibru optim între consolidarea bugetară și sprijinirea redresării economice. Astfel, pe durata anilor 2025-2026, la estimarea soldului bugetului public național (deficit) a fost utilizată clauza de derogare de la regula bugetar-fiscală conform prevederilor art.15 alin. (1) al Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014, care admite depășirea nivelului limită al deficitului de la regula bugetar-fiscală în condițiile existenței surselor reale de finanțare a proiectelor de investiții capitale finanțate din surse externe. Punerea în aplicare a clauzei de derogare va permite Guvernului să finanțeze proiecte de investiții capitale, cu condiția ca aceste proiecte să fie finanțate din surse externe.

Agregatele bugetare pentru perioada CBTM (2024-2026) indică faptul că bugetul se află în continuă redresare, după impactul provocat de multiplele crize din ultima perioadă, dar încă într-un cadru bugetar-fiscal foarte constrâns (tabelul 3.2).

Tabelul 3.2

Agregate bugetare

	mil. lei				% din PIB			
	2023 Aprobat	2024 Proгноzat	2025 Proгноzat	2026 Proгноzat	2023 Aprobat	2024 Proгноzat	2025 Proгноzat	2026 Proгноzat
Total venituri	100 659	105 398	113 234	122 394	32,6%	31,0%	30,1%	29,3%
Impozite și taxe	91 337	99 709	107 653	117 090	29,6%	29,4%	28,6%	28,1%
Alte venituri	3 737	4 272	4 479	4 419	1,2%	1,3%	1,2%	1,1%
Granturi	5 585	1 418	1 102	885	1,8%	0,4%	0,3%	0,2%
Total cheltuieli	119 186	121 938	127 530	136 572	38,6%	35,9%	33,9%	32,7%
Cheltuieli recurente, din care :	115 365	117 528	121 451	130 883	37,4%	34,6%	32,3%	31,4%
- cheltuieli de personal	25 618	26 261	26 859	29 544	8,3%	7,7%	7,1%	7,1%
- dobânzi	5 743	4 842	4 342	4 673	1,9%	1,4%	1,2%	1,1%
Investiții capitale	3 822	4 410	6 080	5 689	1,2%	1,3%	1,6%	1,4%
Soldul bugetar	-18 527	-16 540	-14 296	-14 178	-6,0%	-4,9%	-3,8%	-3,4%
Finanțat din:								
împrumuturi externe	16 101	15 424	6 695	7 901	5,2%	4,5%	1,8%	1,9%
împrumuturi interne	3 030	3 474	3 479	4 464	1,0%	1,0%	0,9%	1,1%
Alte surse de finanțare	-604	-2 358	4122	1813	-0,2%	-0,7%	1,1%	0,4%

Sursa: Ministerul Finanțelor

Pe termen mediu se propune revenirea pe un descrescător al soldului bugetar, având în vedere că scenariul de bază se axează pe relansarea creșterii economice, iar politicile

economice de susținere a mediului de afaceri se presupune că vor genera o creștere economică superioară celei potențiale. Astfel, soldul bugetar negativ al bugetului public național se estimează să descrească de la 6,0 % din PIB în 2023, 4,9 % – în 2024 până la 3,4 % – în 2026.

Proiecțiile bugetare demonstrează că, până în anul 2026, veniturile bugetului public național vor fi în creștere față de anul 2023 cu 21,6 %, inclusiv în anul 2024 față de anul 2023 – cu 4,7 %. Majorarea veniturilor va fi susținută, în primul rând, de restabilirea economică, impactul politicilor de stat de susținere a sectoarelor economice, precum și din contul unor măsuri ale politicii fiscale și vamale și de administrare mai bună a veniturilor. Totuși, veniturile bugetare pe termen mediu au la bază estimări ale granturilor la un nivel minim istoric, iar creșterea veniturilor se bazează pe creșterea încasărilor din impozite și taxe.

Cheltuielile publice în perioada 2024-2026 vor fi consolidate pentru asigurarea sustenabilității bugetului, protejând în același timp alocările pentru cheltuieli sociale și investiționale. Cheltuielile publice până în anul 2026 vor fi în creștere cu 14,6 % față de anul 2023. Cu toate acestea, posibilitățile bugetare sunt încă extrem de limitate pentru perioada 2024-2026, chiar și pe fundalul unei înviorări economice modeste prognozate.

Resursele bugetare publice pe anii 2024-2026 se redistribuie între bugetele componente ale bugetului public național. În această perioadă, din cheltuielile bugetului de stat, circa o treime este direcționată spre cheltuielile altor bugete – componente ale BPN prin intermediul transferurilor.

Astfel, transferurile pentru bugetul asigurărilor sociale de stat vor crește cu 8,0 % în 2024 față de 2023, inclusiv transferurile pentru acoperirea deficitului BASS cu 8,4 %. E de menționat că pentru orizontul anilor 2024-2026 transferurile pentru acoperirea deficitului BASS vor constitui sumele de 6 683 mil. lei în 2024, 6 563 mil. lei în 2025 și 6 475 mil. lei în 2026. Prin urmare, presiunea asupra bugetului asigurărilor sociale de stat crește de la an la an, ca urmare a reformelor implementate în ultimii ani, iar veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat au un ritm de creștere mai lent decât cheltuielile, ceea ce afectează sustenabilitatea acestui buget și majorează constant povara asupra bugetului de stat.

Estimările indicatorilor bugetului asigurărilor sociale de stat pe anii 2024-2026 înregistrează o tendință de creștere cu circa 25,3 % în 2026 față de 2023, inclusiv cu 9,5 % în anul 2024 față de anul 2023.

În perioada 2024-2026 veniturile și cheltuielile fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală vor crește după cum urmează: în 2024 cu 11,3 % față de 2023, iar în 2025 și 2026 cu 19,4 % și 27,6 % respectiv.

În ceea ce privește componenta bugetelor locale pentru anii 2024-2026, se estimează o creștere de 4,7 % în 2024 față de 2023, iar în anii 2025 și 2026 – de 8,0 % și 11,6 % respectiv.

Estimările CBTM (2024-2026) privind componentele bugetului public național se prezintă în tabelul 3.3.

Tabelul 3.3

CBTM (2024-2026)

	mil. lei				% din PIB			
	2023 Aprobat	2024 Proгноzat	2025 Proгноzat	2026 Proгноzat	2023 Aprobat	2024 Proгноzat	2025 Proгноzat	2026 Proгноzat
Total venituri BPN	100 659	100 398	113 234	122 394	32,6%	31,0%	30,1%	29,3%
Bugetul de stat	64 868	65 854	69 803	75 047	21,0%	19,4%	18,6%	18,0%

	mil. lei				% din PIB			
	2023 Aprobat	2024 Proгноzat	2025 Proгноzat	2026 Proгноzat	2023 Aprobat	2024 Proгноzat	2025 Proгноzat	2026 Proгноzat
<i>inclusiv transferuri</i>	15	16	7	3				
Bugetele locale	25 488	26 686	27 528	28 451	8,3%	7,9%	7,3%	6,8%
<i>inclusiv transferuri</i>	18 539	19 021	19 282	19 749	6,0%	5,6%	5,1%	4,7%
BASS	38 736	42 428	45 431	48 546	12,5%	12,5%	12,1%	11,6%
<i>inclusiv transferuri</i>	17 170	18 547	18 971	19 388	5,6%	5,5%	5,0%	4,6%
<i>dintre care pentru acoperirea deficitului BASS</i>	6 166	6 683	6 563	6 475	2,0%	2,0%	1,7%	1,6%
FAOAM	14 139	15 733	16 876	18 040	4,6%	4,6%	4,5%	4,3%
<i>inclusiv transferuri</i>	6 848	7 718	8 143	8 550	2,2%	2,3%	2,2%	2,0%
Total cheltuieli BPN	119 186	121 938	127 530	136 572	38,6%	35,9%	33,9%	32,7%
Bugetul de stat	83 196	82 194	83 899	89 025	26,9%	24,2%	22,3%	21,3%
<i>inclusiv transferuri</i>	42 557	45 286	46 396	47 686	13,8%	13,3%	12,3%	11,4%
Bugetele locale	25 688	26 886	27 728	28 651	8,3%	7,9%	7,4%	6,9%
BASS	38 736	42 428	45 431	48 546	12,5%	12,5%	12,1%	11,6%
FAOAM	14 139	15 733	16 876	18 040	4,6%	4,6%	4,5%	4,3%
Sold total (Deficit (-) / Excedent (+))	-18 527	-16 540	-14 296	-14 178	-6,0%	-4,9%	-3,8%	-3,4%
Bugetul de stat	-18 327	-16 340	-14 096	-13 978	-5,9%	-4,8%	-3,7%	-3,4%
Bugetele locale	-200	-200	-200	-200	-0,1%	-0,1%	-0,1%	0,0%
BASS	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
FAOAM	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
<i>Informativ PIB (mil.lei)</i>					308 800	339 500	376 100	417 200

Sursa: Ministerul Finanțelor

B. Venituri

Estimările veniturilor în 2023

Pentru anul 2023, veniturile bugetului public național au fost estimate în sumă de 100 659,0 mil. lei, față de 91 505,0 mil. lei executate în 2022, iar ca pondere în PIB vor constitui 32,6 %, diminuându-se față de anul precedent cu 1,0 puncte procentuale. Totodată, față de anul precedent, veniturile bugetului public național vor crește cu circa 9 154,0 mil. lei (10,0 %). Partea majoră care a determinat această creștere a constituit încasările din impozite și taxe care se estimează că se vor majora cu 5 502,0 mil. lei (9,6 %).

Performanța principalelor tipuri de venituri pentru anul 2023 poate fi sintetizată în modul următor:

- încasările din impozite și taxe pe bunuri și servicii vor crește cu 16,4 % în 2023. Creșterea va fi înregistrată la încasările din TVA cu 17,9 % ca urmare a creșterii importurilor și exporturilor față de anul precedent cu 28,5 % și, respectiv, 37,9 %. Veniturile din accize, la fel, se vor majora cu circa 16,0 % ca urmare a creșterii ratelor accizelor și a volumelor de importuri ale produselor accizabile la produsele din tutun și la băuturile alcoolice;

- încasările contribuțiilor de asigurări sociale de stat și ale primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală vor crește cu 14,0 % și, respectiv, cu 12,6 % în 2023. Aceste creșteri respective au la bază estimările fondului de remunerare a muncii, care se prognozează a fi pe un trend ascendent;

- granturile externe pentru suport bugetar și pentru proiectele finanțate din surse externe vor crește cu 23,0 % în 2023 față de anul 2022 și vor constitui 5 585,0 mil. lei. Din suma menționată, granturile pentru suport bugetar constituie suma de 4 322,0 mil. lei.

Totodată, având în vedere evoluția încasărilor veniturilor bugetului public național în trimestrul I al anului 2023 (23,8% față de estimările anuale planificate), se atestă o temperare a ritmului de creștere a veniturilor, ceea ce a condiționat o estimare mai puțin optimistă a cadrului macrofiscal pe termen mediu.

Perspective de venituri pe termen mediu 2024-2026

Pe baza previziunilor macroeconomice, precum și a măsurilor prevăzute în domeniul fiscal și vamal pe această perioadă, se preconizează că veniturile vor continua să crească pe termen mediu (2024-2026) la o rată medie de 6,7 %. Se estimează că veniturile bugetare vor crește în valori nominale de la 105 398,0 mil. lei în 2024 la 122 394,0 mil. lei în 2026, sau cu 16,1 % (tabelul 3.4).

Tabelul 3.4

Tabelul sumar al veniturilor

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	Efectiv	Efectiv	Aprobat	Prognozat	Prognozat	Prognozat
mil. lei						
Total venituri și granturi	77 373	91 505	100 659	105 398	113 234	122 394
Impozite și taxe	49 389	57 524	63 026	68 504	73 216	79 261
Impozit pe venitul persoanelor fizice	5 134	5 997	6 859	7 620	8 430	9 135
Impozit pe venitul persoanelor juridice	6 009	8 729	7 227	7 951	8 600	9 350
TVA	25 509	29 057	34 250	37 250	40 211	43 552
Accize	7 608	8 013	9 291	10 132	10 269	11 256
Taxe asupra comerțului exterior	2 253	2 732	2 415	2 445	2 531	2 723
Impozite pe proprietate	750	755	776	814	828	844
Alte impozite și taxe	2 126	2 241	2 208	2 292	2 347	2 401
Contribuții de asigurări sociale de stat	16 224	18 573	21 164	23 341	25 862	28 500
Prime de asigurări obligatorii de asistență medicală	5 615	6 350	7 147	7 863	8 575	9 328
Alte venituri	3 698	4 519	3 737	4 272	4 479	4 419
Granturi	2 447	4 539	5 585	1 418	1 102	886
% din PIB						
Total venituri și granturi	32,0%	33,6%	32,6%	31,0%	30,1%	29,3%
Impozite și taxe	20,4%	21,1%	20,4%	20,2%	19,5%	19,0%
Impozit pe venitul persoanelor fizice	2,1%	2,2%	2,2%	2,2%	2,2%	2,2%
Impozit pe venitul persoanelor juridice	2,5%	3,2%	2,3%	2,3%	2,3%	2,2%
TVA	10,5%	10,7%	11,1%	11,0%	10,7%	10,4%
Accize	3,1%	2,9%	3,0%	3,0%	2,7%	2,7%
Taxe asupra comerțului exterior	0,9%	1,0%	0,8%	0,7%	0,7%	0,7%
Impozite pe proprietate	0,3%	0,3%	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%
Alte impozite și taxe	0,9%	0,8%	0,7%	0,7%	0,6%	0,6%
Contribuții de asigurări sociale de stat	6,7%	6,8%	6,9%	6,9%	6,9%	6,8%
Prime de asigurări obligatorii de asistență medicală	2,3%	2,3%	2,3%	2,3%	2,3%	2,2%
Alte venituri	1,5%	1,7%	1,2%	1,3%	1,2%	1,1%
Granturi	1,0%	1,7%	1,8%	0,4%	0,3%	0,2%
<i>PIB, informativ (mil.lei)</i>	<i>242 100,0</i>	<i>272 600,0</i>	<i>308 800,0</i>	<i>339 500,0</i>	<i>376 100,0</i>	<i>417 200,0</i>

Impozitele și taxele reprezintă partea majoră din veniturile bugetului public național, constituind în anii 2024-2026 circa 65,0 % din totalul veniturilor, preponderent din contul

încasărilor din impozite și taxe pe mărfuri și servicii. Pe termen mediu această grupă de venituri va crește cu un ritm mediu anual de 7,8 %.

Contribuțiile de asigurări sociale și medicale pe perioada de prognoză în totalul veniturilor vor crește până la 30,9 % în 2026 față de 29,6 % în 2024 ca urmare a creșterii fondului de remunerare a muncii pe termen mediu cu circa 10 %.

Pentru perioada 2024-2026 se estimează o reducere a debursării granturilor externe în totalul veniturilor de la 1,3 % până la 0,9 %. Totodată, aceste estimări pot suferi ajustări semnificative și vor fi actualizate pe măsura survenirii unor informații suplimentare și a unor acorduri de granturi noi.

C. Cheltuieli

Prioritățile politicii cheltuielilor pe termen mediu

Pe termen mediu eforturile Guvernului continuă să fie îndreptate spre consolidarea stabilității și a sustenabilității finanțelor publice, asigurarea disciplinei bugetar-fiscale și a transparenței bugetare. Prioritățile în domeniul cheltuielilor publice sunt următoarele:

- 1) gestionarea prudentă și utilizarea eficientă a resurselor publice în condițiile constrângerilor bugetare;
- 2) susținerea programelor de cheltuieli din domeniile economiei naționale în scopul impulsivării dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, susținerii producătorilor agricoli etc.;
- 3) susținerea programelor din domeniul protecției sociale, concomitent cu eficientizarea și reorganizarea sistemului de asigurări sociale;
- 4) susținerea domeniului ocrotirii sănătății prin dezvoltarea bazei tehnico-materiale a instituțiilor medico-sanitare;
- 5) implementarea reformelor structurale în conformitate cu măsurile adoptate în Strategia de reformă a administrației publice din Republica Moldova în concordanță cu resursele bugetare disponibile.

Proгноza cheltuielilor pe termen mediu 2023-2026

Cheltuielile bugetului public național în anul 2023

În anul 2023 cheltuielile bugetului public național se estimează în sumă de 119 186 mil. lei, cu o majorare în valoare nominală de 18 812 mil. lei sau cu 18,7 % față de anul 2022. De asemenea, se estimează majorarea ponderii acestora în PIB cu 1,8 puncte procentuale și va constitui 38,6 %.

Sub aspect economic, ponderea cea mai mare în totalul cheltuielilor, la fel ca în anii precedenți, o reprezintă cheltuielile pentru prestații sociale, care va constitui circa 37,9 %, estimându-se în sumă de 45 202 mil. lei (14,6 % din PIB), cu o majorare de 7 459 mil. lei față de anul 2022. Majorarea respectivă este determinată în mare parte de alocațiile pentru compensarea majorării tarifelor la resursele energetice (inclusiv Fondul de reducere a vulnerabilității energetice).

Pentru anul 2023 se estimează majorarea cheltuielilor de personal atât în valoare nominală, cât și ca pondere în PIB și vor constitui respectiv 25 617,9 mil. lei și 8,3 % din PIB, cu o majorare de 4 218 mil. lei față de anul 2022.

Cheltuielile pentru bunuri și servicii se vor majora cu 2 415 mil. lei, sau cu 13,0 %, și se estimează în sumă de 21 017 mil. lei (6,8 % din PIB).

Cheltuielile aferente dobânzilor vor înregistra cea mai semnificativă creștere comparativ cu anul 2022 și se estimează în sumă de 5 473 mil. lei (4,6 % din PIB), cu o creștere de 2 737 mil. lei, sau de peste două ori. Din suma totală a dobânzilor, circa 82 % se estimează dobânzile aferente datoriei interne. Majorarea dobânzilor se datorează majorării volumelor de emisiune a VMS emise pe piața primară și a ratei dobânzii la VMS comercializate prin licitații, precum și debursării împrumuturilor noi în anul 2022.

Cheltuielile capitale în anul 2023 se estimează în sumă de 9 911,7 mil. lei.

Execuția cheltuielilor BPN în trimestrul I al anului 2023 atestă o creștere de 21,3 % comparativ cu perioada similară a anului 2022. Un ritm mai mare decât creșterea menționată se înregistrează la dobânzi, granturi acordate, investiții capitale și prestații sociale.

Proгноza cheltuielilor pentru perioada 2024-2026

Pe termen mediu, cheltuielile bugetare sunt de așteptat să aibă o creștere mai mică decât cea din anii precedenți. Se preconizează că în perioada 2024-2026 cheltuielile vor avea o pondere medie de aproximativ 34,1 % în PIB față de 38,6 % în PIB estimate pentru 2023. În consecință, cheltuielile curente se estimează la nivelul de 32,7 % în PIB, în timp ce cheltuielile de capital în jur de 1,4 % în PIB. O parte din cheltuielile de capital sunt planificate a fi finanțate prin împrumuturi externe prin clauza de investiții, care permite Guvernului să finanțeze proiecte de interes public și care afectează reducerea obstacolelor de dezvoltare a țării.

În perioada pe termen mediu 2024-2026, cheltuielile sunt planificate să înregistreze o creștere de la 2,3 % în anul 2024 față de anul 2023 până la 7,1 % în anul 2026 comparativ cu anul 2025.

Cheltuieli de personal

Obiectivele principale ale sistemului de salarizare din sectorul bugetar vizează asigurarea unor salarii echitabile, competitive și sustenabile fiscal. În general, sectorul bugetar este un angajator mare, ocupând o pondere semnificativă din personalul care furnizează servicii de educație, sănătate, protecție socială etc. Atragerea și menținerea personalului competent în sectorul bugetar este o miză esențială a sistemului de salarizare.

Sistemul de salarizare trebuie să asigure simultan îndeplinirea următoarelor obiective de politică:

- *echitate orizontală*, prin plata unor salarii comparabile pentru funcții relativ comparabile ca și complexitate din domenii de activitate diferite;
- *echitate și competitivitate verticală*, prin stabilirea unor salarii comparabile cu nivelul din sectorul privat, dar și a unor intervale de progresie în carieră care să fie suficient de atractive și rezonabile în diferitele structuri de carieră reprezentate în sectorul bugetar (educație, cultură, apărare, sănătate etc.);
- *stimularea performanței*, prin asigurarea unor elemente de recompensare a rezultatelor deosebite obținute, în acord cu o serie de mecanisme clare de evaluare a performanței;
- *sustenabilitate fiscală*, prin încadrarea în limitele bugetare agreeate conform unor planificări multianuale fundamentate.

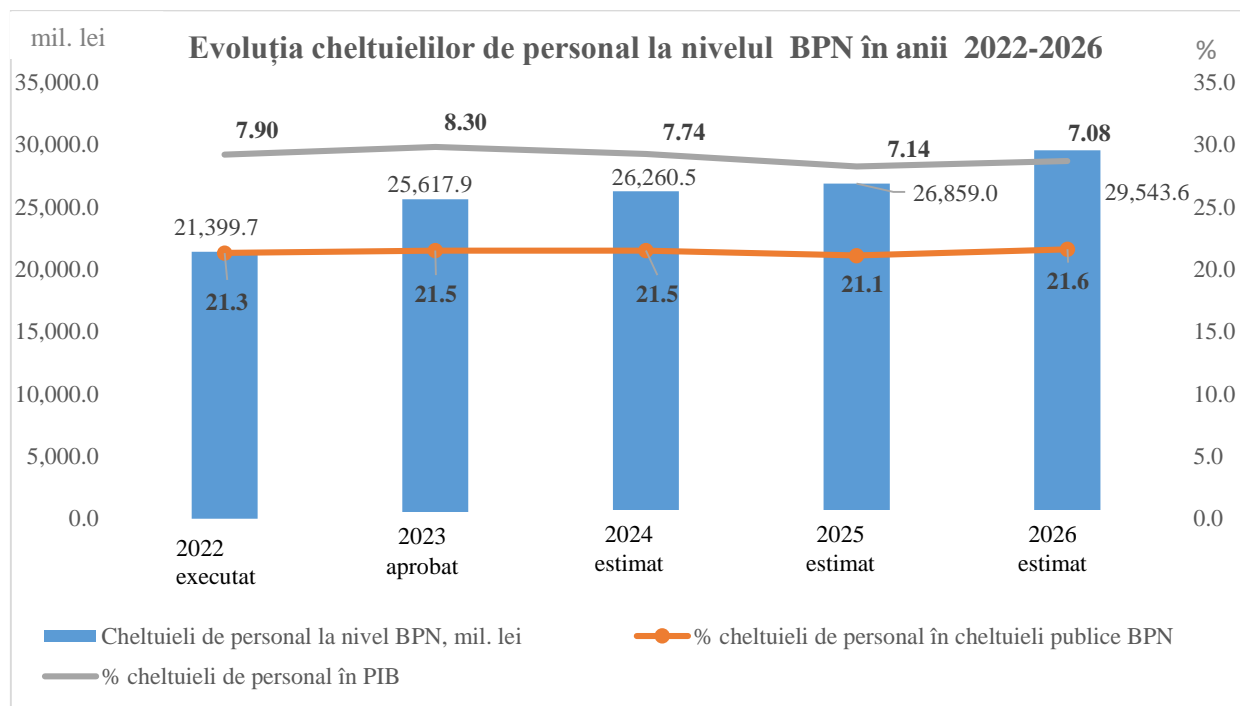
Tendințe recente. În vederea realizării celor menționate, politica salarială promovată are ca obiectiv de bază fortificarea cadrului legislativ și normativ în domeniu, în scopul perfecționării și eficientizării sistemului de salarizare, menit să asigure o creștere continuă a salariilor angajaților corelată cu ritmul de creștere a productivității muncii și consolidarea potențialului cadrelor.

În perioada 2022-2023 au fost asigurate majorările salariale în conformitate cu obligațiile asumate de Guvern prin implementarea prevederilor Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, precum și a cadrului normativ aferent. Nivelul

înalt al cheltuielilor de personal și provocările sistemului de salarizare creează necesitatea de monitorizare și control strict în procesul de planificare pentru sporirea transparenței acestora.

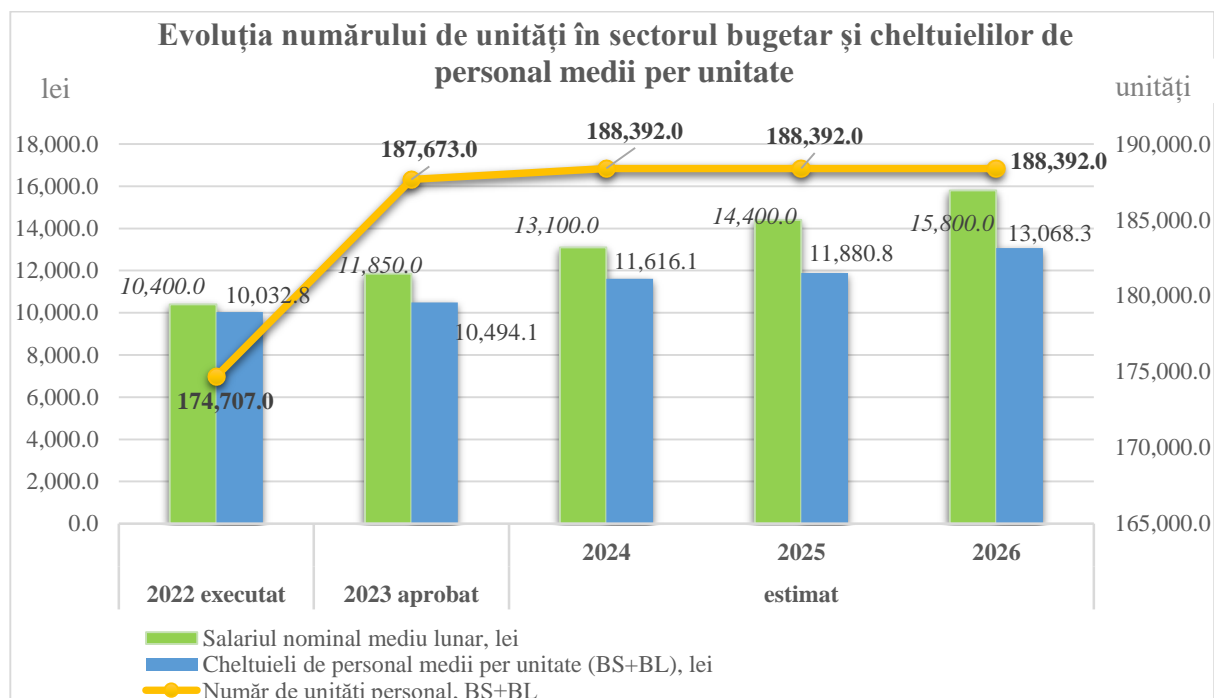
Este necesară revizuirea sistemului de salarizare pentru ca acesta să asigure un nivel echitabil de remunerare pentru categoriile de personal care îndeplinesc aceleași atribuții, cu același nivel de inteligibilitate și care să fie orientat spre rezultate finale ale activității și performanța angajaților, totodată diminuând discrepanța majoră existentă în prezent între diverse categorii de angajați.

Trendul volumului cheltuielilor de personal în anii 2022-2026 se poate observa în graficul de mai jos.

Raportul maximal al cheltuielilor de personal în PIB se înregistrează în anul 2023 cu 8,3 %. Pentru anii 2024-2026 se prognozează o descreștere comparativ cu anul curent: de la 0,56 puncte procentuale în 2024 până la 1,22 puncte procentuale în 2026. Referitor la raportul cheltuielilor de personal în totalul cheltuielilor publice BPN, indicele variază de la 21,3 % în 2022 până la 21,6 % în 2026. În același timp, volumul total al cheltuielilor de personal se planifică a crește de la 25 617,9 mil. lei în anul curent până la 29 543,6 mil. lei în anul 2026. Estimarea volumului fondului de salarizare se bazează pe posibilitățile bugetare, estimate în prezent, și este limitată de spațiul fiscal disponibil.

Evoluția numărului de unități de personal în sectorul bugetar și a cheltuielilor de personal medii per unitate comparativ cu evoluția salariului nominal mediu lunar pe economie este prezentată în următorul grafic.

În contextul restructurării administrației publice centrale și locale, numărul unităților de personal în sectorul bugetar în perioada 2022-2026 este în creștere. Pentru anii 2024-2026 se planifică o majorare de circa 719 unități (posturi) în sectorul bugetar (indice precizat), comparativ cu numărul de posturi aprobate pentru anul 2023. Tendința de creștere a numărului unităților de personal în perioada 2024-2026 determină concomitent și majorarea cheltuielilor de personal executate în medie pe unitate. Astfel, dacă pentru anul 2023, cheltuielile medii lunare pe unitate se înregistrează la nivel de 10 494,1 lei, pentru anii 2024-2026 cheltuielile medii lunare pe unitate vor crește cu 398,2 lei, la nivel de 10 892,3 lei lunar pentru o unitate de personal.

Măsuri pe termen mediu. În condițiile constrângerilor financiare care au un caracter persistent, pentru susținerea în continuare a reformelor sectoriale și administrative, este necesară raționalizarea cheltuielilor de personal în sectorul bugetar. În acest sens, pe termen mediu la compartimentul cheltuieli de personal se propune:

- evaluarea actualului sistem de salarizare în sectorul bugetar, definit prin Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar;
- evaluarea sistemică a funcțiilor în sectorul bugetar, în baza rezultatelor implementării Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, în scopul identificării și eliminării discrepanțelor existente;
- revizuirea, fortificarea și perfecționarea cadrului normativ aferent sistemului de salarizare în sectorul bugetar;
- elaborarea și dezvoltarea unor sisteme informaționale de evidență a indicatorilor bugetari la componenta cheltuieli de personal, capabile să asigure realizarea diferitor scenarii și modele de intervenție pe termen mediu în procesul de prognoză și planificare a cheltuielilor de personal;

- dezvoltarea unor proceduri de planificare a fondului de remunerare a muncii, bazate pe performanță, echitate, nediscriminare și control al riscurilor, în strânsă corelare cu procesul general de planificare bugetară;

- dezvoltarea continuă a mecanismelor de monitorizare a unităților de personal în strânsă corelare cu procesele de planificare a fondului de salarizare a autorităților publice.

În procesul de realizare a măsurilor pe termen mediu propuse, un element esențial îl va reprezenta *dezvoltarea continuă a unor sisteme informaționale moderne*, ce vor asigura integrarea la nivelul bugetului public național a datelor privind unitățile și cheltuielile de personal și vor eficientiza procesul propriu-zis de planificare, evidență și monitorizare atât a principalilor indicatori bugetari, cât și a întregului fond de retribuire a muncii.

Adițional, pentru asigurarea unei creșteri sustenabile a salariilor angajaților din sectorul bugetar, se propune *indexarea anuală a valorilor de referință* utilizate la calcularea salariilor, în corelare cu nivelul prognozat al inflației, ceea ce în perspectivă va asigura eliminarea treptată a valorilor de referință derogatorii.

Totodată, în scopul protejării de către stat a salariaților din unitățile bugetare cu venituri mici, în contextul reexaminării cuantumului salariului minim pe țară, în funcție de situația economică și posibilitățile financiare, se planifică continuarea *asigurării plăților compensatorii* persoanelor al căror salariu lunar, calculat pentru o funcție cu durată normală a timpului de muncă, va fi mai mic decât cuantumul salariului minim stabilit.

Plata dobânzilor

În contextul evoluțiilor macroeconomice și piețelor financiare, plățile pentru *serviciul aferent datoriei de stat* au evoluție oscilantă, ajungând până la 1,4 % raportat la PIB pentru perioada 2024-2026. În secțiunea D a acestui capitol sunt relatate mai detaliat aceste date.

Prioritățile politicii cheltuielilor pe sectoare

Principalele măsuri/acțiuni pe sectoare planificate în perioada 2024-2026 sunt prezentate în continuare.

Servicii generale de stat

Principalele obiective în cadrul acestui sector sunt buna guvernare, creșterea eficacității și responsabilității, finanțe publice sustenabile, dezvoltarea socioeconomică, avansarea proceselor de integrare a țării.

În spiritul acestor obiective, Guvernul țintește implementarea unei strategii ambițioase de reformă a administrației publice pentru anii 2023-2030.

Reforma administrației publice centrale, menită să îmbunătățească calitatea administrației publice la toate nivelurile în conformitate cu rigorile Uniunii Europene, este una din prioritățile recunoscute și asumate de către Guvernul Republicii Moldova, iar implementarea acesteia este considerată o precondiție pentru realizarea tuturor reformelor cu urmări directe asupra cetățenilor, care vizează interesul public, soluționarea promptă a situațiilor de urgență.

Principalele măsuri și acțiuni planificate pentru anii 2024-2026:

- dezvoltarea serviciilor publice prin intermediul reformei administrației publice;

- consolidarea instituțională și financiară a autorităților locale prin acordarea stimulentele financiare (dezvoltarea infrastructurii și sporuri salariale) în cadrul procesului de amalgamare voluntară a unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi;
- creșterea calității și accesibilității serviciilor publice, digitizării acestora, instituirii și funcționării centrelor universale de prestare a serviciilor publice;
- optimizarea procesului de votare prin implementarea noilor tehnologii;
- organizarea și efectuarea recensământului populației și locuințelor din 2024 pentru consolidarea sistemului statistic național;
- consolidarea încrederii între ambele maluri ale Nistrului prin dezvoltarea și modernizarea infrastructurii din raioanele de est și din Zona de Securitate;
- asigurarea completării rezervelor de stat și de mobilizare;
- susținerea diasporei prin diferite activități și proiecte;
- gestionarea situațiilor imprevizibile/exceptionale;
- susținerea financiară a unităților administrativ-teritoriale.

Afaceri externe

După obținerea statutului de țară candidată la aderarea la Uniunea Europeană, Republica Moldova se află într-un proces de tranziție de la parcursul de asociere la cel de accesare, o atenție sporită urmând a fi acordată ajustării legislației naționale la acquis-ul UE.

Principalele măsuri și acțiuni planificate pentru anii 2024-2026:

- consolidarea capacităților administrației publice în ceea ce privește dimensiunea de integrare europeană;
- implementarea angajamentelor ce țin de procesul de accesare la UE și procesul de armonizare a legislației naționale cu acquis-ul comunitar/aliniere la standardele europene;
- asigurarea și consolidarea prezenței diplomatice a Republicii Moldova peste hotare pentru promovarea intereselor statului nostru, inclusiv a celor economice și comerciale;
- satisfacerea necesităților cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotare prin asigurarea bunei funcționări a serviciilor diplomatice și a celor consulare;
- reprezentarea Republicii Moldova în organizațiile internaționale, inclusiv prin asigurarea angajamentelor financiare în cadrul acestora.

Apărarea națională

Noua situație caracterizată de schimbările mediului de securitate din regiune necesită acțiuni și decizii concrete pentru dezvoltarea abilităților și capacităților de apărare ale Republicii Moldova, pentru a face față noilor provocări de securitate. Guvernul va răspunde la situația actuală și la noile evoluții din mediul de securitate prin politici concrete de apărare a statului, promovarea relațiilor cu aliații strategici și urmărirea celor mai adecvate căi de atingere a scopurilor și obiectivelor în domeniul apărării, devenind un factor de pace și stabilitate în regiune și nu numai.

Astfel, Guvernul își direcționează eforturile spre transformarea cantitativă și calitativă a Armatei Naționale, prin schimbarea structurală, dezvoltarea și modernizarea capacităților și capacităților acesteia, ceea ce implică eforturi de ordin bugetar, organizatoric și achiziții majore pe termen scurt, mediu și lung.

Principalele măsuri și acțiuni planificate pentru anii 2024-2026:

- întărirea capacităților de apărare și reziliență prin modernizarea Armatei Naționale;
- creșterea atractivității serviciului militar prin dezvoltarea unor instrumente stimulatorii pentru menținerea în serviciul militar a resurselor umane profesionale;
- asigurarea funcționalității Armatei Naționale prin dotarea cu echipament și modernizarea infrastructurii militare;
- asigurarea participării în cadrul operațiunilor și misiunilor internaționale de menținere a păcii.

Ordine publică și securitate națională

Riscurile pentru securitatea din regiune sunt mari, cu consecințe grave pentru Republica Moldova. Țara este ținta unor amenințări și tentative de destabilizare fără precedent. Guvernul va prioritiza ordinea publică și siguranța cetățenilor, păstrarea stabilității și a unității țării prin politici de coeziune și o politică externă activă, precum și prin modernizarea structurilor de forță.

Principalele măsuri și acțiuni planificate pentru anii 2024-2026:

- asigurarea securității transfrontaliere și a ordinii și siguranței publice prin adaptarea continuă a capacităților și a politicilor la amenințările externe și interne;
- consolidarea mecanismului național de răspuns în situații excepționale prin asigurarea interoperabilității cu procedurile europene;
- dotarea și operaționalizarea laboratorului de expertiză genetico-judiciară;
- asigurarea activității Centrului de Justiție Familială în subordinea Inspectoratului General al Poliției;
- mentenanța și dezvoltarea sistemelor informaționale pentru instituțiile din domeniul afacerilor interne;
- efectuarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigații, în scopul cercetării faptelor de corupție și conexe corupției sau altor categorii de infracțiuni.

Justiția

Justiția reprezintă pilonul principal în crearea accesului la o justiție echitabilă, independentă, integră și calitativă și are rolul de a asigura un cadru legislativ cu norme accesibile, previzibile, clare și de a exclude deficiențele practice atestate care pot duce la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale.

În acest domeniu fundamental pentru edificarea unui stat de drept, Guvernul va acționa ferm pentru continuarea reformelor demarate, care să asigure un sistem de justiție independent și bazat exclusiv pe lege în realizarea actului de justiție.

Principalele măsuri și acțiuni planificate pentru anii 2024-2026:

- acordarea asistenței juridice calificate garantate de stat în toate tipurile de cauze (penale și nonpenale);
- asigurarea procesului de evaluare externă (extraordinară) a judecătorilor și procurorilor (procesul de pre-vetting și vetting);
- mentenanța și dezvoltarea sistemelor informaționale pentru instituțiile din domeniul justiției;

- furnizarea unor servicii de calitate de formare inițială a candidaților la funcții de judecători și de procurori.

Penitenciare

Sistemul penitenciar al Republicii Moldova reprezintă un sistem de reeducare, prin care statul asigură respectarea drepturilor persoanelor și implementarea legii naționale și internaționale.

Rolul specific al instituțiilor penitenciare este de a pune în executare pedepsele și măsurile privative de libertate într-un mod care ar contribui la sporirea siguranței societății și ar preveni recidiva.

Principalele măsuri și acțiuni planificate pentru anii 2024-2026:

- asigurarea condițiilor adecvate de detenție, cu accent pe acordarea serviciilor medicale de calitate deținuților, hrană și servicii de sanitație;
- modernizarea infrastructurii sistemului administrației penitenciare, asigurându-se implementarea Proiectului „Construcția penitenciarului din Chișinău”, care are drept scop înlocuirea Penitenciarului nr.13, care se află într-o stare degradată.

Servicii economice generale

Prin acest domeniu se urmărește îmbunătățirea mediului de afaceri, îmbunătățirea infrastructurii economice, orientarea spre transformarea digitală, precum și sprijinirea agriculturii și dezvoltării rurale, cu scopul de a stimula dezvoltarea economică și bunăstarea cetățenilor.

Susținerea dezvoltării sectorului privat este unul dintre obiectivele fundamentale ale Guvernului, înscrise în principalele documente de dezvoltare strategică a țării. Respectiv, scopul este de a dezvolta politici care să permită creșterea investițiilor în afaceri, în special în sectorul producției și în serviciile cu valoare adăugată. În vederea susținerii întreprinderilor cu potențial de export, Guvernul își propune să implementeze și să dezvolte noi programe cu sprijinul partenerilor de dezvoltare. De asemenea, pe agenda Guvernului se află și subvenționarea locurilor de muncă, prin care se va contribui la creșterea economică.

Principalele măsuri și acțiuni planificate pentru anii 2024-2026:

- susținerea întreprinderilor mici și mijlocii (programe de stat gestionate de către Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului) – implementarea produselor Fondului pentru antreprenoriat și creștere economică a Moldovei (FACEM), inclusiv Programul „373” pentru subvenționarea dobânzilor la creditele investiționale ale întreprinderilor, acordarea garanțiilor de creditare pentru întreprinderile care nu au suficient gaj, programe de granturi pentru susținerea afacerilor lansate de tineri și femei, producători artizanali, dezvoltarea turismului rural și alte domenii;
- programul de subvenționare a locurilor de muncă, pentru susținerea angajării în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități și a persoanelor aflate în șomaj;
- Proiectul „Înregistrarea și evaluarea funciară” pentru delimitarea terenurilor proprietate publică, definitivarea înregistrării primare masive a bunurilor imobile proprietate privată, evaluarea și reevaluarea bunurilor în scopul impozitării;

- Proiectul „Competitivitatea întreprinderilor micro, mici și mijlocii (ÎMMM)” – pentru consolidarea capacității Fondului de garantare a creditelor, eficientizarea serviciilor de afaceri prin digitalizare, creșterea competitivității la export a întreprinderilor micro, mici și mijlocii.

Agricultura

Agricultura în Republica Moldova este o activitate volatilă și foarte expusă riscurilor, fiind susceptibilă la factori naturali, cum ar fi înghețurile, inundațiile, secetele, eroziunile și căderile de grindină. Reducerea dependenței de astfel de fenomene este o provocare majoră pe termen mediu și lung în acest sector.

Principalele măsuri și acțiuni planificate pentru anii 2024-2026:

- acordarea subvențiilor producătorilor agricoli prin intermediul Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural pentru domeniile strategice ale sectorului, inclusiv pentru creșterea competitivității sectorului agroindustrial, asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale, îmbunătățirea nivelului de trai și de muncă în mediul rural, acordarea subvențiilor în avans pentru proiectele start-up, acordarea subvențiilor în avans pentru dezvoltarea locală prin intermediul programului LEADER;

- extinderea suprafețelor cu vegetație forestieră în cadrul Programului național de împădurire;

- acordarea granturilor producătorilor agricoli și grupurilor de producători cu suportul Proiectului „Agricultura competitivă”, care presupune îmbunătățirea managementului siguranței alimentare, îmbunătățirea potențialului de acces pe piață, precum și crearea condițiilor pentru gestionarea subproduselor de origine animală nedestinate consumului uman (înființarea fabricii de procesare a reziduurilor animaliere);

- acordarea de granturi pentru proiecte de infrastructură, pentru măsuri de adaptare la schimbările climatice, înființarea și reabilitarea perdelelor de protecție și a învelișurilor de ierburi, credite cu porțiuni de grant pentru întreprinderile micro, mici și mijlocii, tinerilor antreprenori și femeilor din mediul rural prin intermediul Programului de reziliență rurală și a Proiectului „Îmbunătățirea capacităților întru transformarea zonei rurale” (IFAD);

- susținerea producătorilor agricoli în domeniul horticulturii, prin acordarea de împrumuturi în condiții mai avantajoase, prin intermediul Proiectului „Livada Moldovei”;

- programe de finanțare, inclusiv prin leasing, prin intermediul Proiectului „Modernizarea tehnicii agricole și echipamentului postrecoltare” care este destinat agricultorilor (întreprinderi agricole mici și mijlocii) ce doresc să efectueze investiții în vederea îmbunătățirii productivității agricole prin intermediul mașinilor agricole și echipamentelor postrecoltare;

- implementarea măsurilor aferente Proiectului „Investiții pentru Guvernanță, Creștere și Reziliență în Agricultură (AGGRI)” pentru îmbunătățirea furnizării de servicii agricole publice, stimularea dezvoltării orientate spre piață pentru beneficiari, stimularea dezvoltării subsectoarelor care înregistrează performanțe insuficiente prin acordarea de granturi investiționale coparticipative beneficiarilor eligibili, reabilitarea și evaluarea infrastructurii de irigare și sporirea rezilienței beneficiarilor, în caz de situație de criză sau urgență.

Sectorul energetic

Sectorul energetic are un rol important din punct de vedere strategic, politicile actuale fiind orientate spre dezvoltarea unui sector sustenabil și durabil, asigurarea securității energetice, prin integrarea pe piața energetică a UE, implementarea proiectelor de infrastructură transfrontalieră, diversificarea surselor de furnizare, creșterea electrificării, valorificarea surselor interne de generare a energiei, stabilirea unor mecanisme de sprijin și promovarea creării și utilizării energiei regenerabile.

Principalele măsuri și acțiuni planificate pentru anii 2024-2026:

- prevenirea și atenuarea potențialelor crize energetice, inclusiv prin asigurarea achiziției și a stocurilor strategice de gaze naturale și diversificarea surselor de aprovizionare cu energie electrică;
- asigurarea securității energetice prin interconectarea sistemului electroenergetic al Republicii Moldova și României (continuarea construcției liniei electrice Vulcănești – Chișinău);
- diversificarea surselor și căilor de aprovizionare cu gaze naturale;
- îmbunătățirea eficienței energetice și reducerea consumului de energie în clădirile publice, inclusiv pentru 10 instituții spitalicești la prima etapă;
- implementarea mecanismelor și promovarea securității, a durabilității și a eficienței energetice;
- promovarea utilizării surselor regenerabile, prin compensarea TVA la instalațiile fotovoltaice deținute de consumatorii casnici;
- creșterea eficienței sistemelor termoelectrice, prin modernizarea rețelelor termice și capacităților de cogenerare în municipiul Chișinău;
- instalarea punctelor termice individuale și a sistemelor de distribuție a agentului termic în blocurile locative din municipiul Bălți;
- finalizarea proiectelor în derulare finanțate din Fondul pentru Eficiență Energetică.

Transporturi

O prioritate majoră de dezvoltare a sectorului real al economiei este dezvoltarea continuă a sistemului de transporturi și infrastructură, cu o creștere treptată a rețelei de drumuri în stare bună. Calitatea infrastructurii de transport este pe larg percepută ca o componentă importantă a competitivității și a mediului de afaceri în general și, prin urmare, reprezintă un factor important în atragerea investițiilor și asigurarea competitivității exporturilor. În perspectivă, în urma instituirii Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător între Republica Moldova și Uniunea Europeană, infrastructura rutieră este indispensabilă pentru valorificarea potențialului de export al producătorilor autohtoni.

Principalele măsuri și acțiuni în acest sens pentru anii 2024-2026:

- reparația și întreținerea corespunzătoare a rețelei de drumuri publice prin intermediul finanțării din fondul rutier și aducerea acestora în stare bună;
- reabilitarea drumurilor naționale și regionale, inclusiv construcția drumului de ocolire a orașului Vulcănești, reabilitarea sectoarelor de drum R33 Hâncești – Leova – Cahul, R34 Hâncești – Lăpușna, R6 Codrul Nou – Unguri, R8 – Arionești R14;
- reabilitarea/consolidarea și construcția podurilor rutiere de frontieră peste râul Prut;

- implementarea proiectelor investiționale pentru infrastructura feroviară și materialul rulant;
- reabilitarea tronsonului de cale ferată Bender – Căușeni – Basarabeasca – Etulia – Giurgiulești;
- consolidarea și construirea podurilor rutiere de frontieră peste râul Prut în scopul îmbunătățirii conectivității între Republica Moldova și România (Ungheni – Ungheni, Leova – Bumbăta, Leușeni – Albița; Cahul – Oancea; Sculeni – Sculeni);
- construirea podului rutier transfrontalier peste râul Nistru la frontiera de stat moldo-ucraineană în zona localităților Cosăuți (Republica Moldova) – Yampil (Ucraina); reabilitarea și construirea drumurilor publice naționale în scopul creșterii cu 8 %, sau cu circa 480 km, a drumurilor naționale îmbunătățite și transferate la categoria de drumuri în stare „bună” și „foarte bună”;
- negocierea și semnarea Protocolului financiar dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Franceze privind finanțarea Proiectului de modernizare a infrastructurii feroviare Chișinău – Ungheni cu ecartament european.

Comunicații

Sectorul comunicațiilor are un rol important din punct de vedere strategic, politicile actuale fiind orientate spre dezvoltarea unui sector sustenabil și durabil, asigurarea prestării unor servicii de calitate și rapide. Dezvoltarea sectorului comunicațiilor exercită o influență pozitivă asupra productivității muncii în întreaga economie, sporește eficiența administrației publice și face serviciile publice mult mai orientate spre cetățean.

Principalele măsuri și acțiuni planificate pentru anii 2024-2026:

- asigurarea funcționării I.P. Serviciul Național Unic pentru Apelurile de Urgență 112 în vederea accesului nonstop al populației la serviciile de urgență;
- asigurarea funcționalității infrastructurii de televiziune digitală terestră Multiplex A, cu acces gratuit pentru populație;
- acoperirea cheltuielilor ce țin de oferirea serviciilor poștale gratuite pentru nevăzători și prizonierii de război.

Turismul

Sectorul turismului are un rol important din punct de vedere economic, urmând a fi implementate măsuri pentru consolidarea produsului turistic conform ofertei unice de țară bazat pe tipurile de turism ce pot fi dezvoltate în Republica Moldova, cum ar fi turismul de experiență, rural, agroturistic și de aventură ușoară, dezvoltarea turismului în ariile naturale protejate, pentru valorificarea patrimoniului național natural și creșterea veniturilor administrațiilor respective din serviciile de turism.

Principalele măsuri și acțiuni planificate pentru anii 2024-2026:

- crearea și asigurarea funcționării I.P. Oficiul Național al Turismului, care va asigura implementarea politicilor în domeniul turismului;
- alocarea mijloacelor în vederea dezvoltării turismului, prin crearea și administrarea zonelor turistice naționale și a produselor turistice;

-consolidarea, conservarea și dezvoltarea infrastructurii turistice din cadrul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” prin construcția unui bloc cu sală de conferință multifuncțională și consolidarea Băii medievale.

Protecția mediului

Protecția mediului este o provocare de importanță regională și globală care în ultima perioadă este pusă pe primul loc în lista priorităților, deoarece vizează în mod direct condițiile de viață și sănătate a populației, realizarea intereselor economice, precum și capacitățile de dezvoltare durabilă a societății.

Principalele măsuri și acțiuni planificate pentru anii 2024-2026:

- reabilitarea bazinelor acvatice și gestionarea riscurilor de inundații, care presupune reparația și întreținerea a 17 diguri de protecție, în special în raioanele Ștefan Vodă, Cahul și Hîncești;
- implementarea proiectelor în domeniul protecției mediului, al schimbărilor climatice și al gestionării durabile a resurselor naturale prin acordarea granturilor din Fondul Național pentru Mediu în scopul responsabilizării producătorului în domeniul deșeurilor;
- pregătirea proiectelor de management al deșeurilor în trei regiuni, care va cuprinde modernizarea instalațiilor regionale de gestionare a deșeurilor solide (construcția trei depozite regionale pentru deșeuri menajere solide) și care are ca scop reducerea deșeurilor depozitate neconform, precum și creșterea ratei de reciclare;
- realizarea activităților de ameliorare piscicolă a obiectivelor acvatice piscicole naturale prin creșterea puietilor de pești și eliberarea acestora în râurile mari;
- conservarea și gestionarea durabilă a zonelor umede cu accent pe zone cu valoare naturală ridicată din bazinul râului Prut.

Aprovizionare cu apă și canalizare

Accesul la servicii calitative de aprovizionare cu apă și sanitație reprezintă una dintre necesitățile de bază ale populației, fiind în același timp și un factor important pentru dezvoltarea economică, atractivitate turistică și un mediu ambiant ecologic.

Principalele măsuri și acțiuni planificate în perioada anilor 2024-2026:

- implementarea proiectelor de alimentare cu apă și canalizare, precum și construcția apeductului magistral Chișinău-Strășeni-Călărași care va permite ca populația din 120 de localități să aibă acces la servicii îmbunătățite de aprovizionare cu apă și sanitație prin construcția a 630 km de rețele de apeduct și 127 km de rețele de canalizare;
- construcția stațiilor de epurare a apelor uzate în municipiile Soroca și Comrat și construcția rețelilor de aprovizionare cu apă în raioanele Râșcani și Cahul, în scopul creării facilităților igienice la cca 100 de instituții de învățământ și 25 de instituții de sănătate.

Sănătate

Acest sector are ca scop menținerea sănătății, promovarea unui stil de viață sănătos și furnizarea de servicii de calitate sigure, cu acces ușor, egal, fără risc financiar și servicii de

calitate. Politica în sectorul sănătății se impune ca o prioritate în cadrul eforturilor pe care le depune Guvernul și societatea civilă în vederea fortificării continue a sănătății populației și redresării situației economico-sociale din țară, creșterii accesului populației la servicii medicale și medicamente de calitate, promovării modului de viață sănătos și activ, a educației pentru sănătate, dezvoltării programelor de prevenire și control al bolilor transmisibile și netransmisibile.

Principalele măsuri și acțiuni planificate în perioada anilor 2024-2026:

- îmbunătățirea condițiilor de infrastructură și dotarea instituțiilor medico-sanitare publice din țară;
- asigurarea prioritară a serviciilor medicale în cadrul programelor naționale din sectorul sănătății (combaterea hepatitelor virale și diabetului zaharat, serviciu de transplant, controlul cancerului etc.);
- creșterea accesului la medicamente prin lărgirea listei de medicamente compensate și îmbunătățirea politicilor în domeniul medicamentului și al asistenței farmaceutice;
- dezvoltarea programelor de prevenire și control al bolilor transmisibile, inclusiv profilaxia și control al infecției HIV/SIDA și a bolilor netransmisibile, de promovare a sănătății și a educației pentru sănătate;
- dezvoltarea, interconectarea și utilizarea de către toate instituțiile medicale a sistemelor informaționale existente, inclusiv elaborarea și implementarea rețelei medicale electronice;
- sporirea capacității de intervenție rapidă la amenințări și urgențe de sănătate prin dezvoltarea planurilor de contingență și răspuns la ele și modernizarea instituțiilor responsabile;
- sporirea accesului la servicii medicale de performanță înaltă, prin inițierea construcției spitalului regional în municipiul Bălți;
- creșterea accesibilității pacienților gravi pentru consultare și spitalizare în cadrul IMSP Institutul de Neurologie și Neurochirurgie.

Tineret și sport

Pentru realizarea priorităților în domeniul tineretului și sportului, statul asigură funcționarea școlilor sportive din subordinea Ministerului Educației și Cercetării și a autorităților administrației publice locale, organizarea și desfășurarea diferitor activități sportive, precum și susținerea proiectelor și programelor organizațiilor necomerciale de tineret.

Principalele măsuri și acțiuni planificate în perioada anilor 2024-2026:

- susținerea pregătirii și participării loturilor naționale la campionate în cadrul Calendarului acțiunilor sportive naționale și internaționale;
- susținerea sportivilor, membrilor loturilor naționale prin acordarea premiilor și burselor pentru performanțele deosebite în cadrul competițiilor naționale și internaționale;
- sporirea participării civice și decizionale în rândul tinerilor prin extinderea și diversificarea programelor/proiectelor de granturi oferite organizațiilor de tineret.

Cultura

Cultura reprezintă un atu esențial pentru competitivitatea și atractivitatea economică regională, în timp ce patrimoniul cultural este un element-cheie al imaginii și identității orașelor și localităților rurale și, de multe ori, punctul forte al turismului urban.

Pentru realizarea principalelor priorități de politici și acțiuni în domeniul culturii, statul asigură funcționarea instituțiilor culturale, organizarea și desfășurarea diferitor sărbători naționale și evenimente de anvergură. De asemenea, asigură subvenționarea activității instituțiilor teatral-concertistice, radiodifuzorului public IPNA Compania „Teleradio-Moldova”, precum și susține proiectele și programele culturale ale organizațiilor necomerciale.

Principalele măsuri și acțiuni planificate în perioada anilor 2024-2026:

- promovarea valorilor culturale în rândul tinerilor prin acordarea voucherelor culturale;
- reabilitarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural și integrarea acestuia în circuitul cultural-turistic;
- reabilitarea infrastructurii instituțiilor teatral-concertistice;
- digitizarea patrimoniului cultural național;
- asigurarea condițiilor de acces în muzee pentru persoanele cu dizabilități;
- accesul universal al populației la o diversitate de servicii media audiovizuale generaliste și tematice, care să satisfacă necesitățile informaționale, educaționale și recreative ale tuturor grupurilor sociale;
- conservarea, salvagardarea și punerea în valoare a patrimoniului național cinematografic prin crearea Arhivei Naționale de Film;
- implementarea Programului de investiții în domeniul producției de film și alte opere audiovizuale;
- susținerea proiectelor cinematografice pe bază de concurs și a altor genuri de activitate.

Educație

Educația reprezintă o prioritate națională, factorul de bază în crearea și transmiterea de noi cunoștințe și valori general-umane în dezvoltarea capitalului uman, în formarea conștiinței și identității naționale, în promovarea aspirațiilor de integrare europeană cu rol primordial în crearea premiselor pentru dezvoltarea umană durabilă și edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere.

În același timp, tendințele demografice negative generează probleme de supradimensionare a rețelei de instituții de învățământ, ceea ce conduc la utilizarea ineficientă a resurselor și nu permit realizarea de investiții în modernizarea și dotarea școlilor.

Principalele măsuri și acțiuni planificate în perioada anilor 2024-2026:

- modernizarea infrastructurii în instituțiile de învățământ general și asigurarea condițiilor necesare de igienă și sanitație;
- asigurarea copiilor și elevilor din instituțiile de învățământ cu alimentație;
- asigurarea elevilor cu manuale noi care să corespundă curriculumului școlar;
- dezvoltarea programelor de susținere a elevilor și a studenților capabili de performanțe înalte la studii, inclusiv prin majorarea burselor de merit pentru studenții și elevii din școli profesionale și colegii, precum și majorarea premiilor pentru rezultate deosebite obținute la olimpiadele și concursurile internaționale;
- sprijinirea programelor pentru dezvoltarea competențelor de comunicare în limba română ale copiilor din instituțiile cu instruire în limbile minorităților naționale;
- elaborarea și implementarea unui program național pentru învățarea limbii române de către reprezentanții minorităților naționale, inclusiv de către populația adultă;
- promovarea de inițiative pentru modernizarea și eficientizarea învățământului profesional tehnic cu implicarea angajatorilor și mediului de afaceri, în scopul oferirii

absolvenților a unei pregătiri mai bune pentru piața muncii și pentru o carieră de succes, inclusiv dezvoltarea învățământului dual;

- susținerea domeniilor prioritare: științe ale educației, inginerie, TIC, medicină și punerea în aplicare a unui sistem de E-admitere în învățământul superior din cadrul Proiectului „Învățământul superior”;

- fondarea Institutului Național pentru Educație și Leadership care să asigure modernizarea proceselor de formare inițială și continuă a cadrelor didactice și manageriale.

Protecția socială

Protecția socială este pilonul care asigură siguranță și stabilitate în cadrul unui stat, fiind elementul-cheie al reformelor sociale și direcția principală a politicii sociale de stat în vederea asigurării unui nivel adecvat de bunăstare și securitate socială a tuturor membrilor societății, cu menținerea echilibrului între reforme și suport financiar.

Sistemul de protecție socială al Republicii Moldova, deși a trecut prin transformări majore pe durata tranziției, rămâne vulnerabil. În pofida unei ponderi aparent ridicate în totalul de cheltuieli bugetare, protejarea populației în fața riscurilor de sărăcie și asigurarea unei tranziții line prin perioadele de viață neproductivă rămâne o provocare fundamentală. Reformele promovate în acest sector urmăresc asigurarea bunăstării populației, prin extinderea și îmbunătățirea calității schemelor de protecție socială, asigurărilor sociale și serviciilor sociale.

Sectorul, analizat din perspectiva modului de gestionare a resurselor financiare publice, este marcat de o serie de provocări și probleme care determină Guvernul să acționeze ferm în următorii ani în direcția consolidării eficienței și eficacității programelor de protecție socială, printr-o mai bună direcționare a resurselor în raport cu nevoile populației.

În acest sens, Guvernul intenționează să demareze un amplu exercițiu de raționalizare a cheltuielilor bugetare alocate sectorului și care să identifice potențiale economii, disponibilizări de resurse pentru a fi redirecționate către programele prioritare și bine fundamentate.

De asemenea, prin Inspectoratul de Stat al Muncii se va continua supravegherea aplicării legislației care reglementează raporturile juridice contractuale, inclusiv drepturile și obligațiile, dintre angajator și salariat.

Principalele măsuri și acțiuni planificate în perioada anilor 2024-2026:

- reformarea ajutorului social pentru o mai bună țintire a efortului de asistență socială;
- asigurarea incluziunii persoanelor cu dizabilități în toate sectoarele din societate;
- promovarea egalității între femei și bărbați, reducerea inegalității de gen de pe piața muncii și în domeniul salarizării;
- integrarea în politicile sectoriale a serviciilor de prevenție și suport în cazurile de violență asupra femeilor și de violență în familie;
- oferirea suportului pentru familiile tinere prin extinderea serviciilor publice de creșă, a serviciilor alternative de îngrijire a copilului și flexibilizarea concediului paternal și a celui de îngrijire a copilului, consolidarea sistemului de prestare a serviciilor acordate copiilor victime/martori ai infracțiunilor;
- implementarea unui set de măsuri durabile pentru protecția socială a veteranilor;
- acordarea compensațiilor tuturor beneficiarilor, conform gradelor de vulnerabilitate energetică atribuite;
- sporirea accesului la servicii sociale de calitate pentru familiile și persoanele aflate în situații dificile prin implementarea reformei sistemului de asistență socială.

Știința și inovarea

Cercetarea și inovarea reprezintă motorul creșterii economice și generatorul de soluții pentru depășirea provocărilor cu care se confruntă societatea. Gradul de dezvoltare a acestor domenii influențează direct atât competitivitatea economică a unei țări, cât și nivelul de rezistență al populației față de consecințele schimbărilor prin care trece umanitatea. Respectiv, dezvoltarea sectorului cercetării și inovării este un obiectiv prioritar al Guvernului, ceea ce impune imperativul de dezvoltare a științei, cercetării și inovării.

Principalele măsuri și acțiuni planificate în perioada anilor 2024-2026:

- realizarea proiectelor de cercetare în scopul acumulării și utilizării cunoștințelor noi pentru soluționarea problemelor practice, precum și creării de noi produse, tehnologii și servicii;
- asigurarea participării la parteneriatele organizate în cadrul Programului-cadru „Orizont Europa”;
- organizarea și desfășurarea concursului pentru cel mai tânăr cercetător;
- crearea și asigurarea funcționalității platformei E-cercetare;
- aprobarea și implementarea documentului de politici privind dezvoltarea infrastructurii de cercetare.

D. Finanțarea și datoria de stat

Obiectivele de gestionare a datoriei de stat

Obiectivul principal al managementului datoriei de stat este de a asigura necesitățile de finanțare ale soldului (deficitului) bugetului de stat la nivel acceptabil de cheltuieli pe termen mediu și lung, în condițiile limitării riscurilor implicate. În concordanță cu acest obiectiv de politică, acțiunile în perioada 2024-2026 se vor concentra pe:

- a) menținerea și dezvoltarea pieței interne a VMS;
- b) contractarea împrumuturilor de stat externe, ținând cont de raportul cost–risc;
- c) gestionarea riscurilor asociate datoriei de stat.

Tabelul 3.5

Soldul bugetar și sursele de finanțare pentru anii 2021-2026

(% din PIB)

	2021 Efectiv	2022 Efectiv	2023 Aprobat	2024 Proгноzat	2025 Proгноzat	2026 Proгноzat
Soldul BPN	-1,9	-3,3	-6,0	-4,9	-3,8	-3,4
Surse de finanțare:						
Împrumut extern net	3,4*	4,8	5,2	4,5	1,8	1,9
din care:						
susținerea bugetară	3,0*	3,3	4,1	1,9	0,3	0,03
proiecte finanțate din surse externe	1,5	2,3	3,0	1,7	1,8	1,1
rambursarea creditelor externe	-1,0	-0,8	-1,9	-1,4	-2,3	-1,1
Împrumut intern net	1,7	-0,1	1,0	1,1	0,9	1,1
Alte surse de finanțare	-3,2	-1,4	-0,2	-0,7	1,1	0,4
din care: participarea în capital	-0,7	-2,3	0,1	-0,1	-0,1	0,0
Total surse de finanțare	1,9	3,3	6,0	4,9	3,8	3,4

Sursa: Ministerul Finanțelor

* Pentru anul 2021 au fost incluse tranșele ECF și EFF (FMI) debursate în luna decembrie 2021, dar înregistrate ca datorie de stat în luna ianuarie 2022, ca urmare a aprobării legilor privind atragerea împrumuturilor de la FMI.

Finanțarea externă

Proгноzele indică pe termen mediu un declin al finanțării soldului bugetului de stat din surse externe preponderent din cauza reducerii fluxurilor destinate susținerii bugetului. Alocarea surselor externe pentru implementarea proiectelor finanțate din surse externe se micșorează în comparație cu anul 2023 și o să constituie de la 1,1 % până la 1,8 % din PIB. Se estimează că cei mai mari creditori externi ai Guvernului, pe termen mediu, vor rămâne Banca Mondială, Banca Europeană de Investiții, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Fondul Monetar Internațional, Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agricolă etc.

Finanțarea internă

Finanțarea internă netă a bugetului de stat pentru perioada 2024-2026 se estimează în mediu 1,1 % din PIB. Acest fapt reflectă restabilirea acoperirii necesităților de finanțare a deficitului bugetar din surse interne și urmărește totodată diversificarea bazei investiționale pe piața primară a VMS.

În prezent predomină finanțarea internă prin emisiunea de valori mobiliare de stat cu scadența preponderent pe termen scurt. Însă, politica Ministerului Finanțelor este direcționată în continuare spre extinderea maturității valorilor mobiliare de stat și dezvoltarea pieței valorilor mobiliare de stat. Acțiunile Ministerului Finanțelor, pe termen mediu, vor depinde de situația pe piața financiară.

Soldul și deservirea datoriei

Pe termen mediu, ponderea datoriei de stat în PIB se va diminua de la 37,4 % la sfârșitul anului 2024 până la 32,8 % la sfârșitul anului 2026, fapt ce se explică prin ritmul de creștere mai mare al PIB-ului prognostat comparativ cu ritmul de creștere al soldului datoriei

de stat. În valori nominale, soldul datoriei de stat va înregistra o majorare de la 127 057,9 mil. lei la sfârșitul anului 2024 până la 136 887,8 mil. lei la sfârșitul anului 2026 (tabelul 3.6).

Tabelul 3.6
Soldul datoriei de stat pentru anii 2021-2026

	2021 Efectiv	2022 Efectiv	2023 Aprobat	2024 Proгноzat	2025 Proгноzat	2026 Proгноzat
(% din PIB)						
Total Soldul datoriei (la sfârșitul anului de gestiune)	32,1	34,7	39,7	37,4	34,8	32,8
Datoria externă	18,4	22,1	27,6	25,7	23,3	21,3
Datoria internă	13,7	12,6	12,1	11,7	11,5	11,5
(mil. lei)						
Total Soldul datoriei (la sfârșitul anului de gestiune)	77 752,7	94 660,0	122 505,3	127 057,9	130 925,3	136 887,8
Datoria externă	44 471,3	60 167,7	85 021,4	87 306,3	87 706,4	88 752,8
Datoria internă	33 281,4	34 492,4	37 483,9	39 751,6	43 218,9	48 135,0

Din calculele prezentate se evidențiază că datoria de stat este prognozată la un nivel sustenabil pentru economia națională. În vederea monitorizării sustenabilității datoriei și reducerii riscului, Ministerul Finanțelor elaborează anual Programul „Managementul datoriei de stat pe termen mediu” ce prevede strategia de finanțare a soldului (deficitului) bugetului de stat și identificarea factorilor de cost și de risc aferenți potențialelor modificări a condițiilor de piață și necesităților de finanțare, menținerea sub control a riscului de refinanțare prin extinderea scadențelor VMS, reducerea riscului valutar prin creșterea ponderii datoriei interne în total datorie de stat și creșterea ponderii datoriei de stat cu dobândă fixă.

Totuși, o provocare majoră pe termen mediu reprezintă identificarea surselor de finanțare a deficitului bugetar, necesitățile de finanțare neidentificate cifrându-se la circa 8 mld. lei. Decizia va fi luată în funcție de situația pe piața internă (în cazul finanțării interne) și disponibilitatea donatorilor externi de a oferi asistență financiară pentru suport bugetar.

Se estimează că *serviciul aferent datoriei de stat* va crește în comparație cu ultimii ani și va ajunge de până la 1,4 % din PIB pe parcursul anilor 2024-2026. În această perioadă, pentru serviciul datoriei de stat externe se preconizează a se utiliza mijloace în sumă de 6 040,5 mil. lei, iar pentru serviciul datoriei de stat interne – 7 519,5 mil. lei. Pentru perioada 2024-2026, cheltuielile pentru serviciul datoriei de stat interne se prognozează a fi diminuate în comparație cu anul 2023 ca urmare a tendinței descendente a ratei anuale a inflației și în condițiile micșorării ratelor dobânzii la valorile mobiliare de stat. Cheltuielile pentru serviciul datoriei de stat externe pe parcursul anilor 2024-2026 au o evoluție ascendentă fiind condiționată de majorarea ratelor Euribor 6m și ratei DST pe piața internațională, precum și majorarea soldului datoriei de stat externe.

Tabelul 3.7
Serviciul datoriei de stat în anii 2021-2026

	2021 Efectiv	2022 Efectiv	2023 Aprobat	2024 Proгноzat	2025 Proгноzat	2026 Proгноzat
(% din PIB)						
Total serviciul datoriei de stat	0,8	1,0	1,7	1,4	1,1	1,1

Datoria externă	0,2	0,2	0,3	0,6	0,5	0,5
Datoria internă	0,6	0,8	1,4	0,8	0,6	0,6

Sursa: Ministerul Finanțelor

Garanțiile de stat

Pe termen mediu se estimează că soldul garanțiilor de stat interne va fi egal cu soldul garanțiilor emise pentru creditele ipotecare în cadrul Programului „Prima casă”, soldul cărora nu va depăși 2 500,0 mil. lei. Emiterea garanțiilor de stat externe pentru perioada 2024-2026 nu se preconizează.

Recreditarea de stat

Recreditarea de stat în anul 2026 se preconizează că va ajunge la 131,3 mil. lei (0,03 % din PIB), micșorându-se cu 6 036,9 mil. lei față de anul 2023 sau cu 1,97 p.p. ca pondere în PIB. În structura mijloacelor financiare destinate recreditării în perioada 2024-2026 sub aspectul ramurilor economiei naționale, ponderea majoră le revine sectorului energetic și transportului.

Tabelul 3.8

Recreditarea

(% din PIB)

	2021 Efectiv	2022 Efectiv	2023 Aprobat	2024 Proгноzat	2025 Proгноzat	2026 Proгноzat
Recreditarea bugetului local	0,0	0,0	0,02	0,0	0,01	0,02
Recreditarea întreprinderilor de stat (pentru proiecte de investiții)	0,04	1,3	1,8	0,5	0,3	0,0001
Recreditarea sectorului privat	0,43	0,1	0,12	0,1	0,1	0,01
Total resurse recreditate	0,47	1,5	2,0	0,6	0,4	0,03

Sursa: Ministerul Finanțelor

Recreditarea directă a întreprinderilor de stat și a sectorului privat

În vederea implementării de către întreprinderile de stat a proiectelor de importanță majoră națională, pe parcursul anilor 2024-2026 se preconizează recreditarea întreprinderilor de stat în sumă de 2 752,0 mil. lei.

Împrumuturile acordate prin intermediul băncilor, organizațiilor de creditare nebancare și asociațiilor de economii și împrumut participante la recreditarea de stat

Împrumuturile externe sunt canalizate sectorului privat prin intermediul băncilor, organizațiilor de creditare nebancare și asociațiilor de economii și împrumut participante la recreditarea de stat. În acest caz către băncile, organizațiile de creditare nebancare și asociațiile de economii și împrumut sunt responsabile de evaluarea cererilor de împrumut și aprobarea împrumuturilor, precum și își asumă riscul de credit. Pe termen mediu și lung, această modalitate rămâne prioritară. Pe parcursul anilor 2024-2026 se preconizează recreditarea sectorului privat în sumă de 868,8 mil. lei.

Recreditarea unităților administrativ-teritoriale

În vederea implementării proiectelor finanțate din surse externe în teritoriu de către autoritățile publice locale, Ministerul Finanțelor recreditează împrumuturi de stat externe.

Astfel, pe parcursul anilor 2024-2026 se preconizează recreditarea unităților administrativ-teritoriale în sumă de 154,2 mil. lei.

Compensarea pierderilor pentru depunerile bănești ale cetățenilor în Banca de Economii

În anul 2022 a fost atinsă limita de vârstă a beneficiarilor de indexare (născuți până în anul 1991 inclusiv). Conform Hotărârii Guvernului nr.290/2023, începând cu anul 2023 se efectuează plata sumei indexate deponenților Băncii de Economii născuți până în anul 1991 inclusiv, care nu au beneficiat de sumele indexate aferente primei etape și/sau etapei a doua în anii precedenți.

În Legea bugetului de stat pe anul 2023, pentru plata sumelor indexate sunt aprobate cheltuieli în sumă de 20 mil. lei. Luând în considerare că adresarea beneficiarilor pentru sumele indexate fiecare an va fi în descreștere, pentru achitarea sumei indexate deponenților, care nu au ridicat indexare în anii precedenți vor fi necesare:

- în anul 2024 – 15 mil. lei;
- în anul 2025 – 10 mil. lei;
- în anul 2026 – 5 mil. lei.

IV. CADRUL DE CHELTUIELI PENTRU 2024-2026

A. Linia de bază și spațiul fiscal

Linia de bază bugetară care reprezintă cheltuielile pe termen mediu pentru asigurarea financiară a volumului actual de servicii publice în baza politicilor existente și actelor normative în vigoare și spațiul fiscal rezervat pentru noile inițiative de politică pentru perioada 2024-2026 se prezintă în tabelul 4.1.

Tabelul 4.1

Linia de bază bugetară și spațiul fiscal

	(mil. lei)			(% din PIB)		
	2024 Proгноzat	2025 Proгноzat	2026 Proгноzat	2024 Proгноzat	2025 Proгноzat	2026 Proгноzat
Total cheltuieli (exclusiv dobânzile)	117 097	123 189	131 899	34,5	32,8	31,6
Total cheltuieli pentru linia de bază	115 427	121 131	125 087	34,0	32,2	30,0
Total spațiu fiscal disponibil	1 670	2 058	6 812	0,5	0,5	1,6

Linia de bază a fost stabilită în conformitate cu cadrul bugetar restrâns și în raport cu cheltuielile totale (excluzând dobânzile) variază între 98,6 % în anul 2024 și 94,8 % în anul 2026. Astfel, se păstrează ponderea majoră a cheltuielilor de bază, determinată de cadrul de resurse restrâns, fiind în continuare necesară identificarea economiilor și a măsurilor de eficientizare a programelor existente pentru eliberarea resurselor în vederea menținerii și a consolidării serviciilor publice.

Cheltuielile de bază în contextul CBTM (2024-2026) au fost determinate pe baza analizei executării cheltuielilor bugetului public național în anul 2022, a alocațiilor aprobate

pe anul 2023 și a unui exercițiu de actualizare, ținând cont de factorii tehnici. Ulterior, pornind de la cadrul estimat de resurse a fost calculat spațiul fiscal total.

Pentru anul 2024, autoritățile publice centrale, suplimentar la linia de bază estimată de Ministerul Finanțelor, au prezentat solicitări de cheltuieli în sumă de circa 21,9 miliarde lei, ce depășește cu circa 18 % totalul resurselor estimate pentru acest an. Dat fiind cadrul de resurse restrâns, nu a fost posibil de a încadra solicitările suplimentare în limita spațiului fiscal disponibil.

Spațiul fiscal, rezultat în urma exercițiului de actualizare a limitelor de cheltuieli, va fi repartizat pentru acoperirea costurilor de politici în domeniul salarizării în procesul de elaborare a bugetului pentru anul 2024.

B. Implicații și priorități ale cadrului de cheltuieli sectoriale

Evoluția și prognoza cheltuielilor pe grupuri sectoriale pentru anii 2021-2026

Tabelul 4.2 rezumă evoluția cheltuielilor în anii 2021-2023 și alocările prognozate pentru CBTM (2024-2026) pe categoriile principale conform clasificării internaționale a funcțiilor guvernamentale (CoFoG).

Tabelul 4.2

Cheltuieli pe funcții pe anii 2021-2026

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	Efectiv	Efectiv	Aprobat	Prognozat	Prognozat	Prognozat
	mil. lei					
Total cheltuieli (excluzând plățile aferente dobânzilor)	80.072	97.638	113.702	117.097	123.189	131.899
<i>dintre care:</i>						
Servicii de stat cu destinație generală (excluzând plățile aferente dobânzilor)	4.887	5.497	6.411	6.685	6.419	6.606
Apărare națională	784	895	1.545	1.622	1.638	1.688
Ordine publică și securitate națională	5.112	6.274	6.499	6.716	6.569	6.567
Servicii în domeniul economiei	8.495	10.883	10.868	11.679	13.582	13.259
Protecția mediului	309	371	596	751	837	837
Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale	2.174	2.889	3.293	3.478	3.356	3.268
Ocrotirea sănătății	13.528	13.656	16.654	17.716	18.947	20.116
Cultură, sport, tineret, culte și odihnă	1.959	2.328	2.674	2.854	2.856	2.876
Învățământ	13.398	15.858	17.727	17.758	17.751	17.642
Protecție socială	29.425	38.988	46.694	46.278	49.286	52.405

	% în PIB					
Total cheltuieli (excluzând plățile aferente dobânzilor)	33,1	35,8	36,8	34,5	32,8	31,6
Servicii de stat cu destinație generală (excluzând plățile aferente dobânzilor)	2,0	2,0	2,1	2,0	1,7	1,6
Apărare națională	0,3	0,3	0,5	0,5	0,4	0,4
Ordine publică și securitate națională	2,1	2,3	2,1	2,0	1,7	1,6
Servicii în domeniul economiei	3,5	4,0	3,5	3,4	3,6	3,2
Protecția mediului	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale	0,9	1,1	1,1	1,0	0,9	0,8
Ocrotirea sănătății	5,6	5,0	5,4	5,2	5,0	4,8
Cultură, sport, tineret, culte și odihnă	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8	0,7

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	Efectiv	Efectiv	Aprobat	Proгноzat	Proгноzat	Proгноzat
Învățământ	5,5	5,8	5,7	5,2	4,7	4,2
Protecție socială	12,2	14,3	15,1	13,6	13,1	12,6
PIB, informativ, mil. lei	241.871,0	272.600,0	308.800,0	339.500,0	376.100,0	417.200,0

În perioada 2021-2026 ponderea majoră în totalul cheltuielilor bugetului public național (excluzând dobânzile) reprezintă cheltuielile pentru *protecție socială*. Ponderea acestor cheltuieli pentru perioada 2024-2026 în medie va constitui 39,7 %. Creșterea acestei grupe de cheltuieli publice este determinată de obligativitatea indexării anuale a prestațiilor sociale. Cheltuielile respective vor crește cu circa 6,3 % anual în 2025-2026, iar menținerea nivelului absolut în 2024 față de anul 2023 fiind determinată de redirecționarea resurselor bugetare de la compensațiile acordate populației pentru diferența de preț la resurse energetice la indexarea prestațiilor sociale.

Pentru servicii în *domeniul economiei* se prognozează o creștere cu circa 22,0 % în anul 2026 comparativ cu anul 2023, majorarea fiind prevăzută în special pentru infrastructura drumurilor, susținerea întreprinderilor mici și mijlocii, subvenționarea agriculturii etc. Totodată, în cadrul acestui sectorului se prognozează implementarea unor proiecte de eficiență energetică și de gestionare a deșeurilor, finanțate din surse externe.

Cheltuielile pentru *ocrotirea sănătății* se prognozează în creștere cu 20,8 % în anul 2026 comparativ cu anul 2023, factorul cel mai esențial fiind aplicarea cadrului normativ, care stabilește indexarea transferurilor de la bugetul de stat către bugetul asigurărilor sociale de stat cu indicele prețurilor de consum pentru anul precedent. Totodată, pentru perioada 2024-2026 se prognozează implementarea proiectelor finanțate din surse externe pentru construcția spitalului regional Bălți.

În cadrul altor grupe funcționale, pentru perioada 2024-2026 se prognozează modificări neesențiale.

Astfel, spațiul fiscal este absorbit în mare parte de măsurile aferente indexării cheltuielilor în domeniile ocrotirii sănătății și protecției sociale, obligativitatea onorării acestora fiind stabilită de cadrul normativ.

C. Proiecte finanțate din surse externe

Cheltuielile destinate implementării *proiectelor finanțate din surse externe* vor crește de la 4 462,5 mil. lei în anul 2023 până la 5 036,4 mil. lei în anul 2026 sau cu 573,9 mil. lei. În anii respectivi vor derula circa 70 de proiecte finanțate din surse externe, dintre care principalele sectoare care vor beneficia de aceste proiecte sunt:

- transporturi - 40,0 % din total;
- gospodăria comunală de locuințe - 10,0 %;
- agricultura - 9,3 %;
- sănătate - 8,0 %.

D. Proiecte de investiții capitale publice

În anul 2019, în scopul evaluării procesului de planificare, monitorizare, executare a cheltuielilor capitale publice, Guvernul a beneficiat de un suport tehnic din partea FMI. Ca

urmărire a fost elaborat un Raport exhaustiv privind situația actuală în acest domeniu „Evaluarea managementului investițiilor publice din RM” (PIMA).

În baza recomandărilor Raportului PIMA, cu suportul experților UE, în anul 2022 a fost elaborat și, prin Hotărârea Guvernului nr.684/2022, a fost aprobat Regulamentul cu privire la proiectele de investiții capitale publice. Ca urmare a aprobării Hotărârii Guvernului nr.684/2022, a fost abrogată Hotărârea Guvernului nr.1029/2013 cu privire la investițiile capitale publice.

În vederea implementării prevederilor Hotărârii Guvernului nr.684/2022, cu suportul experților UE, a fost elaborat proiectul Instrucțiunii privind evaluarea proiectelor de investiții capitale publice, care va fi aprobată de către Ministerul Finanțelor în luna iunie 2023.

Noile prevederi referitoare la managementul investițiilor capitale publice presupun următoarele:

- revederea conceptului și structurii Grupului de lucru pentru investiții capitale publice care va determina doar eligibilitatea propunerilor de proiecte, conform unor criterii bine stabilite;
- selectarea proiectelor noi de investiții capitale pentru finanțare din contul bugetului de stat se va efectua de către Comitetul interministerial pentru planificare strategică (CIPS);
- aplicarea unor abordări similare tuturor proiectelor de investiții capitale publice, indiferent de costul estimativ și sursele de finanțate ale acestora (inclusiv din surse externe și fonduri de dezvoltare);
- unificarea formatului de prezentare pentru propunerile de proiecte noi, în baza doar a unui formular completat, care obligatoriu va fi plasat în SI „Registrul proiectelor de investiții capitale” (RPIC).

O prioritate de bază pentru perioada 2024-2026 va fi îmbunătățirea calității planificării și gestionării proiectelor de investiții capitale publice. Astfel, se prevede fortificarea capacităților autorităților publice centrale în domeniul managementului proiectelor de investiții capitale publice conform Programului pentru implementarea Strategiei de reformă a administrației publice 2023-2026.

În prezent, sistemul existent se caracterizează prin capacitățile reduse ale autorităților publice centrale de implementare a proiectelor, lipsa unor priorități în domeniul investițiilor capitale publice clar definite, prin evaluarea slabă a proiectelor, procedurilor de selectare și aprobare.

În perioada următoare se va pune accent pe proiecte de investiții capitale publice din:

- 1) *domeniul gospodăriei drumurilor*
  - Proiectul „Susținerea Programului în sectorul drumurilor”;
  - Proiectul „Reabilitarea drumurilor locale”;
- 2) *domeniul protecției mediului*
  - Proiectul „Pregătirea proiectelor de management al deșeurilor în trei regiuni” (construcția depozitelor regionale pentru deșeuri menajere solide);
- 3) *domeniul aprovizionării cu apă și canalizare*
  - Proiectul „Îmbunătățirea infrastructurii de apă în Moldova Centrală”;
  - Proiectul „Securitatea aprovizionării cu apă și canalizare în Moldova”;
- 4) *domeniul sistemului penitenciar*
  - Proiectul „Construcția penitenciarului din municipiul Chișinău”;
- 5) *domeniul ocrotirii sănătății*

- Proiectul „Construcția Spitalului regional Bălți”.

Programul investițiilor capitale prin prisma surselor de finanțare și repartizarea pe grupe principale este prezentată în tabelul 4.3 (se anexează).

Prioritățile politicii cheltuielilor pe sectoare și programele bugetare pe termen mediu sunt prezentate în anexele nr. 4-nr.24.

Tabelul 4.3

Programul investițiilor capitale a bugetului de stat pe surse de finanțare și grupe principale pentru anii 2024-2026

		2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
		Aprobat	Proгноzat	Proгноzat	Proгноzat	Aprobat	Proгноzat	Proгноzat	Proгноzat
mil.lei					% în suma totală				
Total		2 426,7	3 015,1	4 684,6	4 293,7	100,0	100,0	100,0	100,0
Surse de finanțare	Resurse generale, total	319,3	317,6	320,3	321,2	13,2	10,5	6,8	7,5
	dintre care: <i>Contribuția Guvernului la PFSE</i>	60,0	44,1	29,5	26,2	18,8	13,9	9,2	8,2
	Proiecte finanțate din surse externe (PFSE)	2 107,4	2 697,5	4 364,3	3 972,5	86,8	89,5	93,2	92,5
Total		2 426,7	3 015,1	4 684,6	4 293,7	100,0	100,0	100,0	100,0
Grupe principală	01 Servicii de stat cu destinație generală	110,5	38,0	38,0	2,0	4,6	1,3	0,8	0,05
	02 Apărarea națională	50,0	100,0	100,0	150,0	2,1	3,3	2,1	3,5
	03 Ordine publică și securitate națională	185,4	229,3	328,4	332,2	7,6	7,6	7,0	7,7
	04 Servicii în domeniul economiei	1 655,6	1 875,3	3 249,2	2 921,1	68,2	62,2	69,4	68,0
	05 Protecția mediului	74,4	213,4	309,1	314,8	3,1	7,1	6,6	7,3
	06 Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale	218,5	388,6	289,0	215,6	9,0	12,9	6,2	5,0
	07 Ocrotirea sănătății	84,9	126,0	327,9	303,0	3,5	4,2	7,0	7,1
	08 Cultură, sport, tineret, culte și odihnă	25,8	26,0	36,0	55,0	1,1	0,9	0,8	1,3
	09 Învățământ	21,6	18,5	7,0		0,9	0,6	0,1	

Abrevieri

BPN	Bugetul public național
BL	Bugetul local
BASS	Bugetul asigurărilor sociale de stat
FAOAM	Fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală
IPC	Indexul prețurilor de consum
VMS	Valorile mobiliare de stat
PIB	Produsul intern brut
TVA	Taxa pe valoarea adăugată
UE	Uniunea Europeană
APC	Autorități publice centrale
FMI	Fondul Monetar Internațional
ZEL	Zone economice libere